

Jesús - Mixtec, Tezoatlán

San Marcos

To'on yó'o kían nì taa San Marcos, ña ká'an sa'a Jesús

1

Di'a nì kuu, dá nì kasá'á kásto'on Juan ña kasaa Jesús

1 Di'a nì kasá'á to'on va'a sa'a Jesucristo, na kúu de'e Ndios. 2 Isaías nì sa kuu iin profeta, tá'an na sa kásto'on xí'ín ñayuu ña nì ka'an míí Ndios xí'ín ná. Di'a kua'an to'on nì taa na:

Ná ko'in tanda'í iin taa kuió noo ko'on noo yo'ó kásto'on ra to'on yu'u xí'ín ñayuu, dá ná kandeí nduu na kueídó'o na ña kían ko'on ka'on xí'ín ná.

3 Kayu'ú taa ñoo noo kúu yukú ichí:

“Kandeí nduu ndo natiin ndó sato'o yo Ndios, ta ná konó ndó iin ichí ndaa noo ná.”

4 Ta mí'fan ndaa dión nì kuu, chí nì kasá'á iin taa naní Juan dákodo ndúta ná ñayuu ini takuíí iin xí'án noo kúu yukú ichí. Ta kásto'on na xí'ín ñayuu ña ná nandikó iní na sa'a kuachi kée na, dá ná k'i'ó ká'ano ini Ndios sa'a kuachi na, dá ná kuu kodo ndúta ná.

5 Ta kuá'a nda'o ñayuu ndéi ñoo Jerusalén xí'ín na ndéi dao ka ñoo kuálí ñó'o chí kuendá Judea nì sa'an na nì seídó'o na to'on dána'a Juan. Ta nì na'o na kuachi na noo Ndios. Ta kúu nì dakódo ndúta ñaá Juan ini yuta naní Jordán.

6 Ta dá'on nì sa ndixi Juan nì kava'a xí'ín ídi camello. Ta iin cincho ñí sa ndíko tji na. Ta sa seí na tika xí'ín ndudí yukú. 7 Ta sa kásto'on na xí'ín ñayuu, ta kaá na xí'ín ná:

—Sata yu'u vei iin na ndaya'i cháa ka o duu yu'u, chí ni ko káni ví'fan nakuijn ndei yu'u ndaxíí yó'o ndisa ná. 8 Chí yu'u dákodo ndúta ñaá xí'ín takuíí, tído noón kúu na dákodo ndúta ñaá xí'ín na kúu Espíritu ij Ndios —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì sodo ndúta Jesús

9 Ta tein kuú dáá ñoo nì keta Jesús ñoo naní Nazaret, ña nákaa kuendá Galilea, kua'an na noo nákaa yuta Jordán. Ta ñoo nì dakódo ndúta ñaá Juan. 10 Tá nì keta Jesús ini takuíí, kúu nì xini na nì nono induú. Ta kúu nì naxino na kúu Espíritu Ndios sata ná, ta kaa na táto'on kaa iin paloma. 11 Ta nda induú táj nì ka'an Ndios xí'ín Jesús:

—Yo'ó kúu de'e manj yu'u. Ta náta'an nda'o inji xiníí yo'ó —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì ka'an ña u'u míí noo dátuuán Jesús

12 Tá nì ndi'i ñoo, dá ndáka Espíritu Ndios Jesús kua'an na noo kúu yukú ichí. 13 Ta uu diko kuú nì sa kaa na ñoo. Ta nì sa kaa na tein kirí ví'chí deen. Dá nì xirndodó ñaá ña u'u. Ta nì kasaa dao ángel nì kii noo Ndios, nì chindeé ná Jesús.

Di'a nì kuu tá nì kasá'á dána'a Jesús sa'a to'on va'a Ndios

14 Tá nì tiin ra Juan nì sadi ra ve'e kaa, dá nì kee Jesús kua'an na chí kuendá Galilea kásto'on na sa'a to'on va'a, ña ká'an sa'a ndi kee ñayuu, dá ndu'u na tíxi ndá'a Ndios, 15 ta kaá na:

—Sa nì kasandaá vá hora, sa nì kuyati va ña ndu'u ñayuu tíxi ndá'a Ndios. iNandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, ta kandísa ndó xí'ín ndino'o ini ndo to'on va'a Ndios! —kaá na.

Di'a nì kuu, dá nì kana Jesús komj taa tíin tiyaká ña kanoo ra xí'ín ná

16 Ta noo xika Jesús kua'an na yú'u taño'o naní Galilea, ñoo ni xini na iin ta naní Simón xí'ín ñani ra Andrés. Ta ñó'o ra chíkaa ra ñono rá ini takuí, chi kúu rá ta tiiñ tiyaká. 17 Dá ni kaa Jesús xí'ín rá: —Ná kii ndo ná ko'o kanoo ndó xí'ín yu'u, dá ná dána'i noo ndo taó ndó ñayuu tein kuachi na tát'on kée ndó taó ndó tiyaká ini takuí.

18 Ta kúu vití'on vá ni ñankoo ra ñono rá. Ta kúu ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'ín Jesús.

19 Ta noo xika Jesús kua'an na cháa ka chí noo ñoo, kúu ni xini na nákaa iin ta naní Jacobo xí'ín ñani ra Juan, ta kúu rá de'e ta naní Zebedeo. Ta ñó'o ra ini barco nákoto ra ñono rá. 20 Dá ni kana ñaá ná. Dá ni ñankoo ra tatá ra Zebedeo ini barco xí'ín ndidaa ka ni ta kéchóon noo tatá ra. Dá ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'ín ná.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin ta nákaa iin espíritu kini

21 Dá ni nasáa Jesús ñoo Capernaum xí'ín ta ñoo. Dá tá ni kasandaá kuu náni'i ndee na Israel, dá ni ku'u Jesús ini ve'e noo nákata na ñoo ñoo. Dá ni kasá'a ná dána'a na. 22 Kúu ni naá vá iní ñayuu ñoo sa'a ña dána'a Jesús, chi ko kée na tát'on kée ta dána'a ley Moisés, dá chi dána'a na tát'on k'i'o kée iin na né'e choon.

23 Ta ini ve'e ñoo nákaa iin ta nákaa iin espíritu kini. Ta kúu ni'í nda'o ni kayu'u espíritu kini ñoo, ta kaáan:

24 —¿Ndi kjan ndó'o ní xí'ín ndu'u, Jesús, na ñoo Nazaret? ¿Á vei ní dánaa ní ndu'u? Sa ná'a vá yu'u ndá yoo kúu mií ní, chi mií ní kúu na ij ni kii noo Ndios.

25 Dá ni ñanani ñaá Jesús, ta kaá na xí'án:

—iKadi yú'on! iKua'an keta kii ini ta xaan!

26 Ta kúu vití'on ni sa'áni yi'í espíritu kini ta ñoo. Ta kúu ni'í nda'o ni kayu'an, dá ni ketaan kua'an.

27 Ta kúu ni naá vá iní ndidaa kúu ñayuu ñoo, dá ni kasá'a ná ndát'ón tá'an ná:

—¿Ndi kua'an vían yó'o? Na ndee ka vían ká'ano tandeé iní saá dána'a ta káa, chi xí'ín choon kómí rá sa'ándá ra choon noo espíritu kini, ta kúu seídó'o ñaan —kaá na.

28 Ta kúu kaon nda'o ni kandaa ini ndidaa ñayuu ndéi ñoo kuálí ñó'o chí kuendá Galilea sa'a ña ndato ni kee Jesús.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús ña kúu xido Simón Pedro

29 Tá ni keta Jesús ve'e ñoo, dá ni kee na kua'an na ve'e Simón xí'ín Andrés, ta ndáka ta'ani na Jacobo xí'ín Juan kua'an na. 30 Ta káandu'u xido Simón noo xito, ta ka'í nda'o ndó'an kée kue'e dáa. Dá ni kast'on ñayuu xí'ín Jesús ña kú'an. 31 Dá ni natuu yati na noo káandu'an. Kúu ni tiin na ndá'an. Kúu ni ndane'e ñaá ná. Ta kúu vití'on vá ni ya'a kue'e dáa ñoo. Ta kúu ni kasá'a váan kénduuan ña kasá'an na.

Kua'a nda'o ñayuu ni nduva'a Jesús

32 Sa ni keta va ndindii, ta sa kua'an kuaá vá kuu dáa ñoo, dá ndáka ñayuu ndidaa na kú'u xí'ín na ñó'o espíritu kini ni kasáa na noo Jesús. 33 Sa'a ñoo ni chití yé'é ve'e ñoo ni natata ndidaa na ñoo ñoo.

34 Ta kúu kua'a nda'o ñayuu ndó'o iin rá iin kue'e ni nduva'a na, ta kua'a nda'o espíritu kini ni taó ná. Ta ko sónó vá ná ña ka'an espíritu kini ñoo, chi ná'a vá ña ndá yoo kúu ná.

Di'a ni kuu tá ni ndát'ón Jesús xí'ín tatá Ndios iin xían noo ko fin ndéi

35 Ta na'a nda'o ni ndakoo Jesús, chi fin naá jí vá. Dá ni keta na ñoo ñoo kua'an na iin xían noo ko fin ndéi. Ta ñoo ni ka'an na xí'ín tatá Ndios. 36 Dá ni kee Simón xí'ín dao ka ta né'e tá'an xí'ín rá kua'an ra nandukú ñaá rá. 37 Dá tá ni ñanf'i ñaá rá, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Ndidaa ñayuu nándukú ná mií ní.

38 Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná ko'o dao ka xían noo yati yó'o, dá ná dána'a ta'ani yu'u noo ñayuu ndéi ñoo, chi sa'a choon yó'o

vei yu'ụ —kaá nà.

39 Ta nì xionoo na iin ní kúú kuendá Galilea nì ònà'á nà ini ndidaá ve'e noo náta nà Israel, ta nì taó ná espíritu kini ñó'o ini ñayuu.

Di'a nì kuu tá nì nduvá'a Jesús iin taa ndó'o kue'e téf'i ñí

40 Kúú nì kasáá iin taa ndó'o kue'e téf'i ñí noo Jesús. Kúú nì sà ku'ín xítí rá noo ná, dá nì kaa rá xí'ín ná:

—Tá kónì ní, kuu va nduvii ní ñíí —kaá rá.

41 Ta sá'á ñà nì ku'ụ ini Jesús sa'á rá, sá'á ñoó nì chinóo na ndá'á ná sata rá, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Jaan, kónì. Ná nduvii ñííon.

42 Dá tá nì ndi'i nì ka'an nà, kúú vit'ón di'a nì ndañó'ó nì'ini kue'e téf'i ndó'o ra. Ta kúú nì kandoo vii vá ñíí rá.

43 Dá tá kò ñá'á tanda'á ñáá ná kó'on rá, dá nì sa'anda nà choon noo rá, 44 ta kaá nà xí'ín rá:

—Kua'án, tído o sà nákanón xí'ín ni iin tó'on ñayuu ñà nì kee xí'ón. Di'a kua'án na'á miíon noo tã duti.

Ta kua'án dokò ñá'a noo Ndios sa'á ñà nì kandoo viiion noo ná, táto'on kì'o sa'ándá ley Moisés choon, dá ná kandaá ini rá ñà sà nì nduviion —kaá nà.

45 Tído kò ní kée ta'on taa ñoó táto'on nì ta'anda choon noo rá. Di'a nì kasá'á nákanì va ra ñà nì kee

Jesús xí'ín rá kua'an rá. Sá'á ñoó kò ku'ú kà ku'ụ túu Jesús ni iin kà ñoo. Ndada yu'ú ñoo noo kò kà ñayuu ndéi va sà káá nà. Ta va'ará ndéi kúú míí vá ndéi ñayuu, tído vei na noo nákaa Jesús.

2

Di'a nì kuu, dá nì nduvá'a Jesús iin taa nì natíí sa'á

1 Tá nì ya'a dao kuu, dá nì nandíó koo tuku Jesús ñoo Capernaum. Tá nì kandaá ini ñayuu ñà nì ndisáa Jesús ve'e na, 2 kúú ku'á ndá'o na nì náta nà ñoo. Ta kò ní keta kà ve'e ñoo kaño'o na. Ta kúú ndá sata ve'e ndita ñayuu seídó'o na to'on dána'á Jesús.

3 Dá nì kasáá dao kà ñayuu xí'ín iin taa nì natíí sa'á, ta yí'i ñáá komi taa nì kasáá rá. 4 Tído kò ní kúu ta'on ku'ụ ra xí'ín tã kú'ụ ñoo ini ve'e noo nákaa Jesús, chi ku'á ndá'o ñayuu ñó'o. Sá'á ñoó nì òkàá ñáá rá ònì vé'e. Dá nì sonó rá iin yáí. Dá nì kuu nì ònóo ra xito kánóo tã kú'ụ ñoo ini ve'e noo íó Jesús.

5 Tá nì xini Jesús ñà kándéé ini ñáá rá, dá nì kaa nà xí'ín tã kò ku'ú kaka ñoo:

—De'e ló'o, sà nì ndoo va kuachón —kaá nà.

6 Ta kúú ñoo ndéi dao taa dána'á ley Moisés seídó'o ra. Dá nì kasá'á nákanì kuáchì ini rá: 7 “Ta, òndivá'a ka'an taa káa dión? Taa káa kúú rá yá'a ká'an ndava'a xí'ín Ndios. Chi ni iin tó'on ta'on taa o kúu dándóo kuachi ñayuu. Iin tó'on ònì míí vá Ndios kúú nà kuu kee dión.”

8 Tído vit'ón di'a va nì kandaá ini Jesús ñà kì'o dión nákanì ini rá. Dá nì ndat'ón ñáá ná:

—òndivá'a nákanì ini ndo dión? 9 òndí kján kò ú'ụ cháá kà ka'ín xí'ín taa kò ku'ú kaka yó'o, ká'án ndó? “Sà nì ndoo va kuachón”, o ka'ín xí'ín rá, “Ndakuiin ndichi, ta naki'in xiton kane'e kua'an nó'on.” 10 Tído viti dá ná kò'ín dána'í noo ndo ñà kómí ndisa nà nì nduu taa ñayuu yó'o choon ñà dándóo na kuachi kómí ñayuu ndéi ñayuu yó'o.

Dá nì kaa nà xí'ín tã nì natíí sa'á ñoo:

11 —Ta ká'ín xí'ín yó'o viti. Ndakuiin ndichi, ta naki'in xiton, ta kua'án nó'on ve'ón.

12 Ta kúú nì ñaku'ín ndichi rá. Dá nì naki'in ra xito noo nì sà nóo ra né'e ra nì kí'in ra kua'an rá noo ñayuu ku'á ñoo. Ta kúú ndidaá vá ná nì naá iní. Ta kúú nì kasá'á ná kéká'ano na Ndios, ta kaá nà di'a: —Ni iin ku'ú kò xíní iin ñá'a ndato táto'on nì xini kuu viti —kaá nà.

Di'a nì kuu tá nì kana Jesús iin taa naní Leví Mateo ñà kanoo ra xí'ín ná

13 Tá ni ndi'i ni kuu dión, dá ni nandíó koo tuku Jesús kua'an na yu'ú taño'o. Ta kúú kuá'a nda'o ñayuu ni natuu yati ñaá. Dá ni kasá'a ná dána'a na noo ná sá xíka na kua'an na. 14 Ta noo yá'a na kua'an na ñoó, kúú ni xini na ió iin taa naní Leví, de'e ta naní Alfeo, ta ió ra kí'in ya'i ra sa'a ñó'o. Dá ni kaa na xí'in rá:

—Nakíj, ná ko'ó kanoón xí'in yu'ú.

Dá ni naku'ín ndichi ra. Dá ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'in ná.

15 Di'a ni kuu tein noo ió Jesús sásá'an na xí'in Leví ñoó ini ve'e ra. Ta kuá'a nda'o taa kí'in ya'i sa'a ñó'o xí'in dao ka ñayuu kaá ra kómí kuachi ni sa ndei xí'in Jesús. Ta ndéi ta'ani taa xionoo xí'in ná, chí kuá'a nda'o ñayuu ndíko ñaá. 16 Tá ni xini ta fariseo xí'in dao taa dána'a ley Moisés ña sásá'an dáó Jesús xí'in ta kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'in ñayuu, tá'an na kaá ra kúú na kini ñoó, dá ni kaa ra xí'in ta xionoo xí'in Jesús:

—¿Ndi kua'an ña yó'o? ¿Ndiva'a sásá'an ri maestro ndo'ó xí'in ta kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'in dao ka ñayuu kómí kuachi yó'o? —kaá ra.

17 Tá ni seídó'o Jesús ña ni ka'an ra dión, dá ni kaa na xí'in rá:

—Na ió va'a ko xínñó'o ta'on na ta ketátá ñaá. Sava'a na kú'u va kúú na xínñó'o ñaá. Ta dión ta'ani yu'ú, ko véi ta'on yu'ú ná kanai na ká'an ña kúú ná ñayuu ndaa. Di'a vei yu'ú kanai na nákoní ña kómí ná kuachi —kaá na.

Dána'a Jesús ña kúú ná tát'o'on iin tongo

18 Iin kuu, dá ni sa ndei ta sa xionoo xí'in Juan, na sa dakódo ndúta ñayuu, ni sa ne'e ij rá xí'in ta fariseo. Dá ni kasáa dao ñayuu noo nákaa Jesús. Dá ni ndat'o'on ñaá ná:

—¿Ndiva'a ko ne'e ij ta xionoo xí'in míí ní tát'o'on ne'e ij ta fariseo xí'in ta sa xionoo xí'in Juan?

19 Dá ni kaa Jesús xí'in ná:

—¿Á ká'an ndó ña kánian kane'e ij ñayuu ni nataka noo ió vikó tánda'a nani ió jí vá tongo xí'in ná? Koó, chí xian nani ió jí tongo xí'in ná, ta o kúu ta'on kane'e ij ná. 20 Tído kasandaá iin kuu, dá naki'in ra tongo kandaka ra ko'on ra. Nda daá ví, dá kían kánian kane'e ij ñayuu ñoó.

Dána'a Jesús ña ko náki'in tá'an ta'on ña dána'a na xí'in ña dána'a ta fariseo

21 Ta ko iin ta'on nákoto noo ni ndata iin do'ono yatá xí'in iin tá'í dá'on saá. Dá chí tá ná nakata na do'ono ñoó, ta kúú nati'in va dá'on saá ñoó, ta kúú ví'í ka ví ndata do'ono yatá ñoó.

22 Ta ko iin ta'on taán vino saá ini ñí yatá. Dá chí tá ná kee na dión, dá kían dáka'andí vino saá ñí yatá ñoó, ta kúú ndi'i vino ñoó kuita, ta kúú tuú oon va ñí ñoó. Sa'a ñoó va'a cháa ka ná taán yó vino saá ini ñí saá —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a kuu náni'i ndée na Israel

23 Ta tein iin kuu náni'i ndée na Israel, chíka'anda Jesús kua'an na noño'o noo káa tirió. Kúú ni kasá'a ta xionoo xí'in ná tó'on ra yoko tirió, ta seí ra nonján kua'an ra. 24 Dá ni kaa ta fariseo xí'in Jesús:

—¿Ndiva'a kée ta xionoo xí'in ní ña ko kánian kee ra tein kuu náni'i ndée yo?

25 Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—¿Á ko óon ta'on ká'i ndo'ó ña ni kee David tá sa na'á tá nda'í ni kuiko na xí'in ta sa xionoo xí'in ná?

26 Chí kaáan ña ni ku'u na ve'e Ndios. Ta daá ñoó kúú taa naní Abiatar duti kúú noó. Ta ni seí David pan, ña dóko ta duti noo Ndios, ña ko kánian keí ñayuu óon, chí sava'a ta duti kuu keí ña. Ta nda ta xionoo xí'in David ñoó ni xí'o na ni seí.

27 Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'in rá:

—Kuu náni'i ndée yo ni kava'an Ndios ña kakuuan iin ña va'a noó ñayuu. Tído ko ní kava'a ta'on Ndios ñayuu keká'ano na kuu náni'i ndée yo tát'o'on kí'o kée ndo'ó. 28 Ta viti kana'a ndó ña ió choon noo ndá'a na ni nduu taa ñayuu yó'o ña dándáki na tein kuu náni'i ndée yo —kaá Jesús ká'an na sa'a míí ná.

3

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa ni natii ndá'a

1 Dá ni kú'u tuku Jesús ini ve'e noo náta ka nā Israel. Ta ñoo nákaa iin taa ni natii ndá'a. 2 Ta ndíta taa fariseo nání rá Jesús, ná kande'á á nduva'a ñaa ná kuu nání'i ndée ná. Díon, dá ni'i rá ndí koo dátai kuachi ra Jesús noo taa né'e choon.

3 Dá ni kaa Jesús xí'in taa ni natii ndá'a ñoo:

—Nakuin ndichi, ta kakuin me'i yó'o.

4 Dá ni kaa nā xí'in dao ka taa ñoo:

—¿Ndá kían kuu kee yó kuu nání'i ndée yo? ¿Á kee yó ña va'a o á kee yó ña kini? ¿Á dákaio iin ñayuu o ka'áni yó ná? Ka'an ndo ná nde'á —kaá nā.

Tído ni iin tó'on rá ko ní ká'an. 5 Dá ni kao noo Jesús ni sa nde'é deen ná taa ndíta ñoo. Dá ni kixian ni kunda'i ini nā sa'a rá, chi káxi nda'o nio rá. Dá ni kaa nā xí'in taa kú'u ndá'a ñoo:

—Ná dákaa ndá'on xaan.

Tá ni nadakaa rá ndá'a rá, kúu ni nduva'a vaan.

6 Dá ni kankuei taa fariseo ñoo kua'an rá. Ta ni kasá'a ndátó'on kue'é rá xí'in rá kuendá rey Herodes ñoo ndi kee ra, dá ka'áni rá Jesús.

Di'a ni kuu tá ni sa kaa Jesús yu'ú taño'o

7 Dá ni kee tuku Jesús kua'an nā xí'in taa xionoo xí'in ná yu'ú taño'o. Ta kua'á nda'o ñayuu ndéi kuendá Galilea xí'in nā ndéi ñoo kuáli ñó'o chí kuendá Judea tákuei sata ná kua'an nā, 8 xí'in nā ndéi ñoo ká'ano Jerusalén, xí'in nā ndéi kuendá Idumea, xí'in nā ndéi iin ka xoo yuta Jordán, xí'in nā ndéi ñoo Tiro xí'in nā ndéi ñoo Sidón, chi sa'á ña ni ni'i tó'on na sa'á ña'a ndato kée Jesús, sa'á ñoo kua'á nda'o ñayuu tákuei ñaa kua'an nā.

9 Ta kúu ni ka'an Jesús xí'in taa xionoo xí'in ná ña ná kenduu rá iin barco kaka nā, dá ná o dándúti ñaa ñayuu kuá'a ñoo. 10 Chi sa'á ña ni nduva'a na kua'á ñayuu, sa'á ñoo ndidaá kúu nā kú'u kátaí tá'an vei sata ná, dá kakó'on na dá'on Jesús, dá ná nduva'a na.

11 Ta tá ni xini ñaa ñayuu ñó'o espíritu kini, ta kúu sa kuíta xiti ná noo Jesús. Dá ni kasá'a káyuu espíritu kini ñoo, ta kaáan:

—Mii ní kúu de'e Ndios.

12 Tído ni sa'anda Jesús choon nooan ña ná dá'a ni ka'an ndá yoo kúu ná noo ñayuu ñoo.

Di'a ni kuu tá ni kaxi Jesús uxí uu taa kanoo xí'in ná

13 Ndi'i, dá ni kaa Jesús diní iin yúku iin ñoo. Dá ni kana na ndidaá kúu taa ni nata'an ini nā, ta ni natuu yati ra noo ió nā. 14 Dá tein roón ni kaxi na uxí uu taa kanoo xí'in ná. Ta taa yó'o kakuu rá tanda'á Jesús ko'on dána'a to'on va'a noo ñayuu, 15 ta koo ta'ani choon noo ndá'a rá ña nduva'a ra nā kú'u, ta taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu.

16 Iin taa yó'o naní Simón. Ta ni chinaní ñaa ná Pedro. 17 Ta iin ka rá kúu de'e Zebedeo naní Jacobo xí'in naní rá, rá naní Juan. Ta ni chinaní ñaa ná Boanerges. To'on yó'o kóni kaa de'e ña ka'ándí, chi ni'i diní rá. 18 Ta iin ka rá naní Andrés, xí'in rá naní Felipe, xí'in rá naní Bartolomé, xí'in rá naní Mateo, xí'in rá naní Tomás, xí'in rá naní Jacobo, taa kúu de'e Alfeo, xí'in rá naní Tadeo, xí'in rá naní Simón, tá'an rá ni sa kuu kuendá taa cananista, 19 xí'in rá naní Judas Iscariote, tá'an rá ni kasandaá ni nak'i'o Jesús noo ndá'a rá xini u'u ñaa.

Tá ni ndi'i ñoo, dá ni ndu'u na ini iin ve'e.

Di'a ni kuu tá ni kaa dao taa ña taó Jesús espíritu kini kée ña u'u

20 Ta tuku va kuá'a ñayuu ni ndítútí ñoó. Ta ni kọ nóno vá Jesús kasá'an na xí'ín ɬa xionoo xí'ín ná.

21 Tá ni ni'í tó'on na ve'e Jesús ña ndó'o na, dá ni kee na kua'an na nakuaka ñaá ná kandaka na no'o na, dá chi ni ñadana va na, ká'an ná.

22 Dá ni kaa dao ɬa dána'a ley Moisés, tá'an ra ni kii ñoo Jerusalén, ña Beelzebú, tá'an ña kúú sato'o espíritu kini, ñoó vá kían nákaa ini Jesús, ta ñoó kían xí'o choon noo ná, sa'a ñoó kándéé ná taó na espíritu kini ñó'o ini ñayuu, kaá ra.

23 Dá ni kana Jesús ɬa ni ka'an dión ñoó, dá ni kasá'a ná dáki'in tá'an na dao ña'a xí'ín ña dána'a na, ta kaá na xí'ín rá:

—¿Ndi kee ví sato'o espíritu kini taó ña mián ini ñayuu, ká'an ndó? 24 Kana'a ndó ña tá naá tá'an iin rey xí'ín ñayuu dándáki ra, dá kían naá vá choon né'e ra. 25 Ta tá tá'andá tá'an ñayuu ndéi ini iin ve'e, dá kían naá vá noo ndéi na. 26 Ta kí'o dión ta'ani ndo'o ña u'u kúú noó tá ná kasá'a ña tá'an xí'ín ña kéchoon nooán. Chi kasá'a ta'andá tá'an mián, dá kían o káka ka choon né'an, chi sa ni kasanda hora ña kían ndi'i nooán.

27 'Ta ni iin tó'on ɬa o kúú ku'u ve'e iin ɬa ndakí, ta taó rá ña'a ñó'o ve'e ra, tá dinñó'o ka ná o kátó ñaá rá. Mián ndúsa kee ra dión xí'ín rá, dá kuu taó rá ña'a ñó'o ve'e ra. 28 Mián ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña kuu va ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ndi ndaa mií vá kuachi kée ñayuu, ta sa'a ndidaá kúú to'on kini ká'an ndava'a na sa'a Ndios. 29 Tído ndi ndaa na ya'a ká'an ndava'a na sa'a na kúú Espíritu ij Ndios, noón kúú na ni iin kuu ɬ'ón o kúú ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. Noón kúú na iin íchi o ndoo kuachi noo Ndios —kaá Jesús.

30 Dión ni kaa na, dá chi ni kaa ɬa ñoó ña nákaa espíritu kini ini na.

Di'a ni kuu tá ni kasáa na ve'e Jesús nándukú ñaá ná

31 Dá ni kasáa naná Jesús xí'ín ñani na. Ta ni sa kuíta na sata vé'e. Dá ni kaa na xí'ín ñayuu ndéi ñoó ña ná ka'an na xí'ín Jesús keta na sata vé'e.

32 Dá ni kaa ñayuu ndéi diin Jesús ñoó xí'ín ná:

—Naná ní xí'ín ñani ní ndíta na sata vé'e nándukú ná mií ní.

33 Dá ni kaa Jesús xí'ín ná:

—Ná kast'on ndaaí xí'ín ndó ndá yoo kúú nanái, ta ndá yoo kúú ñanij xí'ín kí'oi —kaá na.

34 Ta kúú ni sa nde'é ná noo ñayuu ndéi noo ná ñóó. Dá ni kaa na:

—Na yó'o kúú nanái, kúú ñanij, kúú kí'oi. 35 Chi ndidaá na kée ña kónj Ndios, noón kúú ñanij, kúú kí'oi, kúú nanái —kaá na.

4

Di'a kua'an ña ni ñakani Jesús sa'a iin ɬa xíti tata

1 Ni kasáa tuku Jesús yu'ú ɬaño'o, dá ni kasá'a ná dána'a na noo ñayuu. Ta sa'a ña ni nataka kuá'a nda'o na, sa'a ñoó ni kaa Jesús ini barco, kirá kánóo noo ɬaño'o. Dá ni sa koo na ió na ini ra. Ta ndéi ñayuu ñoó yu'ú ɬaño'o seídó'o na. 2 Dá ni kasá'a Jesús dáki'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na, ta kaá na:

3 —Kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó. Iin ɬa xíti ni kee ra kua'an ra kuti ra tata noño'o rá. 4 Ta sa'a ña ni koon ni'ini ra tata ñoó, sa'a ñoó dao ña ni kuei yu'ú íchi. Ta kúú ni kasáa laa, ta kúú ni seí vá rían. 5 Ta dao ka tata ñoó ni kuei tein yuu noo ndéi cháá ñó'o. Sa'a ñoó kúú yachi va ni xitaan, chi ko ní kuei ta'on ña noo kúú ñó'o ndéé. 6 Tído, tá ni xinkoo ndindii, ta kúú ni dii vaan. Ta sa'a ña koo yó'an, sa'a ñoó ni ichi vaan.

7 'Ta kúú dao ka tata ñoó ni kuei tein ɬ'íón. Ta ni sa'ano dáó ña xí'ín ɬ'íón ñoó, sa'a ñoó ni kuyatá váán ni kee rá. Sa'a ñoó ko ní xí'o ta'an vaan nonján.

8 'Ta kúú dao ka tata ni kuei noo kúú ñó'o va'a. Kúú kuá'a nda'o noni ni xí'oan, chi ni xitaan, ta ni

sa'ano va'an. Ta kúú ío dao tata ñóó ni xí'ò okò uxí noni. Ta dao kaan ni xí'ò oní diko noni. Ta dao kaan ni xí'ò iin ciento noni —kaá Jesús.

9 Dá ni kaa ta'ani na:

—iNdi ndáa ndo'ó ío do'ò, ta kúú kueídó'ò va'a ndó! —kaá na.

Yó'ò nákaní Jesús ndiva'a dákí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on dána'a na

10 Dá tá ni kandoo iin tó'on Jesús iin ná, dá ni ndato'on ñaá ta xionoo xí'in ná xí'in dao ka ñayuu ndíta yati ñóó ndi dándáki to'on ni nakani na xí'in ná ñóó. 11 Dá ni kaa Jesús:

—Noo ndo'ó vá ni xí'ò Ndios ña kandaá ini ndo ña ná'á míí ná sa'á ndi kée na dándáki na. Tído noó na ko ñá'a ndu'u tixi ndá'a Ndios, dákí'in tá'an yu'u dao ña'a xí'in to'on dána'i, dá ná xinkoo noo ká'an tuti ij Ndios, chi di'a kaaan: 12 “Ta va'ará ndidaá ka vían ndé'é ná, tído o kandaá ta'on ini na ndi kóni kaaan. Ta va'ará ndidaá ka vían ná kueídó'ò na, tído o kátóni ta'on ini na, dá ná dá'a ni nandió kuéi na noo Ndios, dá kífan ná o kí'ò ká'ano ini na sa'a kuachi na.”

Nákaní Jesús ndi dándáki ña ni daná'a na sa'a ta xíti tata

13 Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'in rá:

—Á ko ní kandaá ta'on ini ndo ndi dándáki ña ni nakanii xí'in ndó? ¿Ndi kee ndó, dá kandaá ini ndo sa'a cháá ka ña'a dákí'in tá'in xí'in to'on dána'i noo ndo, tá dáá?

14 Taa xíti tata ñóó kúú ta xionoo dána'a to'on Ndios. 15 Ta yu'ú íchí noo ni kuéi dao tata ñóó kúú ñayuu seídó'ò to'on Ndios. Tído tá ndí'i seídó'ò naan, ta kúú kasaá ña u'u, ta díta váán to'on ni seídó'ò na. 16 Ta tein yuu noo ni kuéi dao ka tata ñóó kúú ñayuu seídó'ò to'on Ndios, ta míí hora seídó'ò naan, nátiin va'a naan xí'an kádij iní na. 17 Tído ko ta'on yo'an ini níó ná, sa'á ñóó ko ndíta toon na xí'in to'on Ndios. Chi tá kásá'a ndo'ò na tandó'ó, o tá kéndava'a ñayuu xí'in ná sa'á ña kándisa na to'on ñóó, ta kúú dánkoo na ña. 18 Ta tein ta'íón noo ni kuéi dao ka tata ñóó kúú ñayuu seídó'ò to'on Ndios, 19 tído kásá'a ná ndí'i cháá ka ini na sa'á ña ío ñayuu yó'ò, ta kátóó na koo kuíká ná. Ta ndí'i ta'ani ini na sa'á dao ka ña'a. Ta ndidaá ñóó kedaá xí'in ná, dá kásá'a ná ku'ichí ini na xini na to'on Ndios, ta kúú ná tátó'on iin tata ko xí'ò noni.

20 Tído noñó'ò va'a noo ni kuéi dao ka tata ñóó kúú ñayuu seídó'ò to'on Ndios xí'in ndino'ò ini na, ta kándisa naan. Dao noón kúú tátó'on tata, ña ni xí'ò okò uxí noni. Ta dao ka ña kúú tátó'on tata, ña ni xí'ò iin ciento noni, chi kée na ña kóni Ndios —kaá na.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'á ña kúú ña ndaa Ndios

21 Dá ni dakí'in tá'an tuku Jesús iin ka ña'a xí'in to'on ni daná'a na, ta kaá na:

—Tá né'e yó iin íti tóon, á chikani ndei yó iin kidi noán o chikani yóan tixi iin xito? Koó, iin íti tóon kánian chinóo yó ra iin noo dikó, dá ná katoon ra iin ní kúú xíán. 22 Dá chi ndidaá vá ña dá'i noo ndo viti, kasandaá natuuan. Ta ndidaá vá ña'a ñó'ò de'é viti, daí ña natuuan. 23 Ta ndi ndáa ndo'ó ío do'ò, ta kúú kueídó'ò va'a ndó —kaá na.

24 Dá ni kaa ta'ani Jesús:

—Kueídó'ò va'a ndó to'on ká'in xí'in ndó viti, chi tátó'on kí'ò kaon ío nduu ndo natiin ndóan, kí'ò díón kí'ò Ndios ña noo ndo, ta kí'ò cháá ka naán noo ndo o duú ña ni seídó'ò ndó, 25 dá chi na ni natiin ndisa to'on na, noón kúú na ni'í cháá ka ña kandaá ini na. Tído na ko ní nátiin to'on na, noón kúú na nandodó di'a va lú'u ña ni seídó'ò na.

Yó'ò ni daná'a Jesús sa'a ndi kí'ò ndukua'a ñayuu tixi ndá'a Ndios

26 Dá ni kaa ta'ani Jesús:

—Tátó'on kí'ò dándáki Ndios ñayuu na kíán tátó'on ndó'ò iin tata ni chí'i iin ta noñó'ò rá, 27 chi

sakuaá kídí t̄a ñóó, ta na'a ndákoo ra. Ta nduú ñóó ka'ándí noo tata ñóó, ta sá sá'anoan kua'an. Tído ko kándaá ta'on ini ra ndi kuu sá'anoan. 28 Dá chí míí v́á ñó'ó ñóó dákuá'ano ña. Dinñó'ó xít̄aan kíán yukú, dá xínkoo yokoan, dá chíí yokoan xí'ín noní. 29 Dá tá nì chíchian, dá kua'an ra ka'anda raán, chí nì kasandaá kuú nataán v́a raan —kaá na.

Yó'o nì ñaná'a tuku Jesús sa'a ndí k̄i'o ndukua'a ñayuu t̄ixi ndá'a Ndios

30 Dá nì kaa tuku Jesús:

—¿Ndí k̄ján dáó kúú xí'ín t̄o'on kée Ndios dándáki na ñayuu na, ká'án ndó? Ta, ¿ndá k̄ján dák'ín tá'ín xí'án, dá kandaá ini ndo sa'án? 31 Kíán tát̄o'on iin tata naní mostaza, ña kúú tata pálí cháá ka noo dao ka tata chí'í yó ñoñó'ó yo. 32 Tído tá nì xitaan, ta kúú sá'ano ná'ano cháá kaan o duú dao ka yukú. Ta ná'ano ndá'o ndá'án, sa'a ñóó kúú káva'a laa táka r̄i t̄ixi kát̄ían —kaá na.

33 Ta k̄i'o dión nì dák'ín tá'an Jesús kuá'a ndá'o ña'a xí'ín t̄o'on nì ñaná'a na, k̄i'o kándaá ini ñayuu ñóó. 34 Ta ko ní dána'a ta'on na tá ko ní sá dák'ín tá'an na dao ña'a xí'ín t̄o'on dána'a na. Tído tá nì kana xoo míí ná kua'an na, dá nì nakani na xí'ín t̄a xionoo xí'ín ná ndi dándáki ña nì ñaná'a na.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús choon noó tach̄i xí'ín taño'o

35 Tá nì kuaá kuú dáá ñóó, dá nì kaa Jesús xí'ín t̄a xionoo xí'ín ná:

—Ná ko'ó chika'anda yo iin ka xoo yu'ú taño'o.

36 Tá nì ndi'i nì ka'an t̄a xionoo xí'ín ná ndisá'án xí'ín ñayuu kuá'a ñóó, dá nì kaa ra ini barco noo nákaa na. Ta nì sarkuei dao ka barco noo ñó'ó cháá ka ñayuu kua'an na noo kua'an Jesús. 37 Ta kúú noo kua'an na ñóó nì kasá'a v́a kána tach̄i déen. Sa'a ñóó nì kasá'a kokee takují ini barco ñóó. Ta kúú sa kua'an kutí v́a ini ra xí'ín takují. 38 Ta kúú kándu'u Jesús kídí na ini ra noo nónó chí sata di'a ra. Ta yí'i iin dá'on diní ná kándu'u ná.

Dá nì dandóto ñaá t̄a xionoo xí'ín ná ñóó, dá kaá ra:

—iMaestro! ¿Á ko sa'ání ta'on nì míí ní ña kuuo?

39 Dá nì ndakujín ndichi Jesús. Dá nì sa'anda na choon noó tach̄i xí'ín taño'o, ta kaá na:

—iKatu! Tád̄i kooón.

Ta kúú nì sa tuu va tach̄i, ta nì nakáa tádi v́a taño'o.

40 Dá nì kaa na xí'ín t̄a ñóó:

—Ta, ¿ndivá'a yu'ú téí ndo? ¿Á ko kándéé ta'on iní ndo yu'u, ndani?

41 Kúú nì yu'ú ndá'o ra. Dá nì kasá'a rá ndátó'ón tá'an rá:

—¿Ndá yoo ví kúú na yó'o, chí nda tach̄i xí'ín taño'o seídó'o choon sa'anda na? —kaá ra.

5

Di'a nì kuu tá nì taó Jesús espíritu kini ñó'o ini iin t̄a

1 Dá nì saá na iin ka xoo taño'o noo kúú kuendá Gadara di'a. 2 Dá tá nì noo na barco ñóó, dá nì keta iin t̄a ñó'o espíritu kini ini káo noó ñó'o ndji vej ra n̄i'í ñaá rá. 3 Dá chí ini káo noo ñó'o ndji ñóó ió ra. Ta ni iin tó'ón ñayuu ko kándeé ko'oni ñaá ná, ta ni cadena ko kándeé kandiko ra, 4 chí sa kua'a v́a ta'ándá so'óní na sa'a rá xí'ín ndá'a rá xí'ín cadena, xí'ín ka viti. Tído vaá óon va kándéé rá dákuáchi ra cadena ñóó, ta sa'ándá ra kaan ñóó, chí ndakí ndá'o ra. Ta ni iin tó'ón ña'a kée ñayuu ko kándeé xí'ín rá. 5 Ta nduú ñóó xionoo ra diní yúku káyu'ú rá xí'ín tein káo ndji ñóó, ta dárkue'e ra míí rá xí'ín yuu.

6 Ta kúú xíká v́a nì xini ra ña vej Jesús. Ta kúú nì kancono ra nì saá ra nì sa kuíin xít̄í rá noo ná. 7 Ta kúú n̄i'i ndá'o nì kayu'ú espíritu kini nákaa ini ra, ta kaáan:

—¿Ndí k̄ján ndó'o ní xí'ín yu'u, Jesús, míí ní na kúú de'e Ndios ndáya'i? iNoo míí Ndios sef nda'íj noo ní ña ná dá'a ni dándó'o naní ní yu'u!

8 Dión nì kaáan, chí di'a nì kaa Jesús xí'án:

—iEspíritu kini, dáyaꝓ tꝓa xaꝓn!

9 Dá nꝓ ndꝓtꝓ'ón ñáá Jesús:

—¿Ndi nanón?

Dá nꝓ kaa espíritu kini ñóó:

—Legión naníí, chí kuꝓ'á ndꝓ'o kúú ndu'ꝓ.

10 Dá nꝓ seí ndꝓ'í ñꝓ noꝓ Jesús ñꝓ ná dá'a ni tanda'á ñáá ná ko'an iin kꝓ xíán. 11 Ta yati yúku ín ñóó ñó'o kuꝓ'á ndꝓ'o kochí sásá'an rí. 12 Dá nꝓ seí ndꝓ'í espíritu kini ñóó noꝓ Jesús:

—Konó ní ná ko'on ndꝓ ndꝓ'ꝓ ndu ini kochí káa —kaꝓn.

13 Dá nꝓ sonó Jesús noꝓán. Dá nꝓ kꝓnkuei espíritu kini ñó'o ini tꝓa ñóó. Dá nꝓ sa'an nꝓ ndꝓ'an ini kochí ñóó. Ta kúú rí tꝓtꝓ'on uꝓ mil. Kúú nꝓ taxí tá'an ndi ndi'í rí kua'an rꝓ yu'ú da'ꝓ. Dá nꝓ kuꝓi ndavꝓ'a rí ini tꝓñꝓ'o ñóó. Ta kúú nꝓ kꝓndaa rꝓ, dá nꝓ xí'í rꝓ.

14 Dá nꝓ kee ndidaá tꝓa ndáka kochí ñóó taxí tá'an ra kua'an nó'o rꝓ kastꝓ'on ra xí'ín ñꝓyuu ndéi ñoo rꝓ, xí'ín ñꝓ ndéi yúku sa'a ñꝓ nꝓ kuu dión. Dá nꝓ kꝓnkuei ñꝓyuu ñóó kua'an ñꝓ kande'é ná ndi kꝓán nꝓ kuu. 15 Tá nꝓ saꝓ ñꝓyuu ñóó noꝓ ín Jesús, dá nꝓ xini ñꝓ ñꝓ ió tꝓa sa ndo'o níꝓ nꝓ sa kee kuꝓ'á ndꝓ'o espíritu kini ñóó. Ta kúú sa ndíxi va ra dá'on ió rꝓ. Ta sa iin tꝓa ió va'a kúú rá. Ta kúú nꝓ yu'ú ndꝓ'o na.

16 Ta ñꝓyuu nꝓ xini ñꝓ nꝓ kuu dión kúú ñꝓ nꝓ ñꝓkani xí'ín dao kꝓ ñꝓyuu ñꝓ nꝓ ndo'o tꝓa nꝓ sa ñó'o espíritu kini ñóó xí'ín ñꝓ nꝓ ndo'o kochí ñóó.

17 Dá nꝓ kasá'á ná seí ndꝓ'í ñꝓ noꝓ Jesús ñꝓ ná ko'on ñꝓ iin kꝓ xíán. 18 Tá kua'an Jesús kaa na ini barco ñóó, dá nꝓ seí ndꝓ'í tꝓa nꝓ sa ñó'o espíritu kini ñóó noꝓ ná ñꝓ ná konó ná ko'on rꝓ xí'ín ná. 19 Tído kꝓ ní xí'ín ta'on na. Dá nꝓ kaa ñꝓ xí'ín rá:

—Nandió ko'on kua'an nó'on ve'ón noꝓ ndéi tá'ón, ta nakanón xí'ín ná sa'a ndidaá ñꝓ ná'ano nꝓ kee sato'o yꝓ Ndios xí'ón, ta nakani ta'ánón xí'ín ná tꝓtꝓ'on kꝓ'o nꝓ ku'ꝓ ini ñꝓ sa'on —kaꝓ ñꝓ.

20 Dá nꝓ ñꝓkí'in ra kua'an nó'o rá. Ta kúú nꝓ kasá'á rá nákani ra sa'a ñꝓ ndato nꝓ kee Jesús xí'ín rá nóó ñꝓyuu ndéi kuendá Decápolis. Ta ndidaá ñꝓ nꝓ seídó'o ñꝓ nꝓ ñꝓkani ra, kúú nꝓ naá ndꝓ'o ín ñꝓ.

Di'a nꝓ ndo'o de'e di'í iin tꝓa naní Jairo xí'ín ñꝓ nꝓ ndo'o iin ñá'a ndó'o kue'e táí nꝓ

21 Dá nꝓ chíka'anda Jesús xí'ín tꝓa xíonoo xí'ín ná kua'an ñꝓ iin kꝓ xoo tꝓñꝓ'o. Ta kúú sa kuꝓ'á ndꝓ'o ñꝓyuu nꝓ ñꝓtaka ndéi yu'ú tꝓñꝓ'o ñóó. Tá nꝓ noꝓ Jesús ini barco, dá nꝓ sa kuíjn ñꝓ ín na yu'ú tꝓñꝓ'o ñóó. 22 Dá nꝓ kasáꝓ iin tꝓa naní Jairo, tá'an rꝓ dándáki ve'e noꝓ náataka ñꝓ Israel ndéi ñoo ñóó. Tá nꝓ xini rꝓ Jesús, kúú nꝓ sa kuíjn xítí rá noꝓ ná. 23 Dá nꝓ kasá'á rá seí ndꝓ'í rꝓ noꝓ ná, ta kaá rꝓ:

—Sa xí'í va de'e di'í. Nakíí ní ná ko'o chinóo ní ndá'a ní sata xí, dá ná nduvꝓ'a xi, dá ná o kuꝓ xi.

24 Dá nꝓ kee Jesús kua'an ñꝓ xí'ín rá. Ta kuꝓ'á ndꝓ'o ñꝓyuu nꝓ kee kua'an xí'ín ná, ta dándútí ná Jesús kua'an ñꝓ. 25 Ta tein ñꝓyuu kuá'a ñóó nákaa iin ñá'a ndó'o kue'e táí nꝓ, ta sa nꝓ xino uxí uꝓ kuia ndó'an dión. 26 Ta sa ndo'o ndꝓ'o níman, chí noꝓ kuꝓ'á ndꝓ'o tꝓa kétátá nꝓ sa'an. Ta sa nꝓ dand'i vaán di'ón né'e va'an nꝓ chíya'avián rꝓ kétátá ñóó. Tído ni iin tó'on ta'on ra kꝓ ní kándeé nduvꝓ'an. Ví'í kꝓ ví ndó'an.

27 Tído tá nꝓ kꝓndaa inian ñꝓ kándéé Jesús nduvꝓ'a na ñꝓ kú'ꝓ, dá nꝓ ndundééán nꝓ ku'an tein ñꝓyuu kuá'a ñóó. Dá nꝓ ñꝓtuu yatián sata Jesús, ta kúú nꝓ kꝓko'on ndá'an dá'on ná. 28 Dión nꝓ keeán, dá chí nꝓ ñꝓkani inian ñꝓ sa'vꝓ'a rá dá'on óon Jesús ná kꝓko'an, ta kúú nduvꝓ'a vaán. 29 Ta kúú vití'ón dí'a va nꝓ ñꝓtuu nꝓ ñóó. Ta kúú nꝓ kꝓndaa inian ñꝓ nꝓ nduvꝓ'a vaán noꝓ kue'e ndó'an.

30 Ta kúú nꝓ kꝓndaa va ini Jesús ñꝓ nꝓ nduvꝓ'a iin ñꝓyuu nꝓ kee ndéé ná. Dá nꝓ ñꝓndió kꝓo na nꝓ sa nde'é ná noꝓ ñꝓyuu kuá'a vei sata ná ñóó. Dá nꝓ ndꝓtꝓ'ón ñáá ná:

—¿Ndá yoo nꝓ kꝓko'on ndá'a dá'amái?

31 Dá nꝓ kaa tꝓ xíonoo xí'ín ná ñóó:

—Ndé'é vá míí ní, dión ví ñꝓyuu kuá'a vei yó'o dándútí ñáá. Sa'a ñóó, ñꝓndivꝓ'a ndꝓtꝓ'ón ní ndá yoo nꝓ kꝓko'on ndá'a ñáá?

32 Tído nꝓ sa nde'é va'a Jesús noꝓ ndidaá ñꝓyuu ñóó, dá ná kande'á ndá yoo nꝓ kꝓko'on ñáá. 33 Sa ná'á

vá ñá'a ñoo ña ni nduva'an sa'a ña ni kaka'an dá'on Jesús. Ta va'ara yu'uan, ta ndei ninoan, tido ni sa'an ni sa ku'in xitán noo ná, ta ni nakani ndaaan xí'ín ná ña ni keeán.

34 Dá ni kaa Jesús xí'án:

—De'e di'í, ni nduva'on sa'a ña kándéé inoon yu'u. Ta viti, kua'an nó'on ve'on xí'an ió va'a inoon, chi ni nduva'on noo kue'e ni sa ndo'on.

35 Ta kúu ká'an jíó Jesús ín na, kúu sa ni kasaa va dao ta ni kii ve'e Jairo, tá'an ra dándaki ve'e noo náta na ñoo ñoo. Dá ni kaa ra xí'ín Jairo ñoo:

—Sa ni xi'j va de'e di'í ní. Ná dá'a ka ní dá'ta'an ní maestro xaan.

36 Tá ni seídó'o Jesús ña ni ka'an ra dión, dá ni kaa na xí'ín Jairo:

—O sa yú'oon. Sava'a yu'u kandeé inoon —kaá na.

37 Ta kúu ko ní sónó ta'on Jesús noo dao ka ñayuu ña ko'on na xí'ín ná ve'e ta ñoo, sava'a Pedro xí'ín Jacobo xí'ín ñani ra naní Juan va ndáka na kua'an na. 38 Dá tá ni sa na ni ku'u na ve'e Jairo, kúu ni xini na ña nína va nda'o ñayuu ndé'í na ndéi na, ta nda'í káyu'ú ná sa'a tadi'í ñoo. 39 Dá ni kaa Jesús xí'ín ná:

—¿Ndiva'a nína va téi ndo? Ta, ¿ndiva'a ndé'í téi ndo ndéi ndó? Chi ko ní xi'j ta'on xi, kidi va xi —kaá na.

40 Tido ni sakj ndaa va ñaa ñayuu ñoo. Dá ni sa'anda Jesús choon ña ná kankuei ndidaá ná satá ve'e. Dá ni kana na tatá tadi'í ñoo xí'ín naná xi xí'ín ndin oni ka ta ndáka na kua'an na ñoo. Dá ni ku'u na noo kándu'u xi. 41 Dá ni tiin Jesús ndá'a xi. Dá ni kaa na:

—Talita, cumi —kaá na. To'on yó'o kóni kaa: Di'í ló'o, ká'ín xí'ón, ndakoo.

42 Ta kúu vit'ón di'a vá ni ndakoo xi. Ta kúu ni kasá'a xíka xi xionoo xi. Ta uxí uu kua'á ió xi. Tá ni xini ñayuu ñoo, kúu ni naá nda'o iní na. 43 Tido ni sa'anda Jesús choon noo na ve'e xi ná o sa nákaní na xí'ín ni iin tó'on ñayuu sa'a ña ni kuu dión. Dá ni kaa na xí'ín ná ña ná k'i'o na ña'a kasá'an xi.

6

Di'a ni ndo'o Jesús tá ni nandio koo na ni nasaa na ñoo Nazaret

1 Dá ni keta Jesús ñoo ñoo, dá ni kee na kua'an nó'o ná ñoo mií ná, ta tákuei ñaa ta xionoo xí'ín ná kua'an ra. 2 Tá ni kasandaá kuu nani'i ndéé na Israel, dá ni ku'u na ini ve'e noo náta na ñoo ñoo. Dá ni kasá'a ná dána'a na. Ta ndéi kua'a nda'o ñayuu seídó'o ñaa ná, ta ni naá vá ini na ndé'é ñaa ná, ta kaá na:

—¿Ndeí ni ka'j'a ta kaa ña dána'a ra? ¿Ndeí ni ni'j ta kaa ña ndichí ná'a rá, xí'ín ña kándéé rá kée ra ña ndato xí'ín ñayuu? 3 ¿Á o duú ta túxí yíto vá kúu ra kaa, chi de'e María kúu rá, ta ñani ra kúu Jacobo xí'ín José, xí'ín Judas, xí'ín Simón viti? ¿Á o duú k'i'o ra kaa ndéi tein yó yó'o? —kaá ñayuu ñoo. Sa'a ñoo ko ní nákoní ñaa ná.

4 Dá ni kaa Jesús:

—Ndeí kúu mií vá ió ñañó'o ñayuu noo ndu'u, na kúu profeta. Tido na ñoo mií ndú, xí'ín na kúu tá'an ndu, xí'ín na ve'e ndu, noón di'a kúu na káñó'o ñaa —kaá na.

5 Sa'a ñoo ko ní kúu ta'on kee na ña'a ná'ano xí'ín na ñoo mií ná, sava'a satá dao na kú'u vá ni chinoo na ndá'a ná, dá ni nduva'a na. 6 Kúu ni naá vá iní Jesús xini na, chi ko ní xín ta'on na ñoo mií ná kandísa ñaa ná. Dá ni kee na kua'an na. Dá ni kasá'a ná xionoo na dána'a na dao ka ñoo ñó'o yati ñoo.

Yó'o ni sa'anda Jesús choon noo ta xionoo xí'ín ná ña ko'on ra dána'a ra to'on va'a sa'a Ndios

7 Tá ni ndi'i, dá ni kana na ndin uxí uu ta xionoo xí'ín ná ñoo. Dá ni kasá'a ná tánda'a ná uu rá uu ra kua'an ra kanoo ra dána'a ra. Ta ni xi'o na choon noo rá ña kandeé rá taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu. 8 Ta ni kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Ni iin ña'a o sa koo ini ndo kane'e ndó ko'on ndo íchi. Sava'a iin tó'on yíto, kirá katuu va ndó, kane'e

ndó ko'on ndo. Q sa káne'e ndó léka ndo, ni pan, ta ni di'on o sa káne'e ndó ko'on ndo. 9 Sava'a ndisa yí'i ndó kayi'i ndó ko'on ndo, ta ná dá'a ni kane'e ndó iin ka kotó nadaon ndó —kaá na.

10 Dá ni kaa ta'ani na xí'in rá:

—Ta ndi ndáa mií vá ve'e ni sa ndo ni ku'u ndó, sav'a ñoo ni kandeí ndó nda ná kasandaá kuu kankuei ndó ko'on ndo iin ka ñoo. 11 Tído tá ni sa ndo iin ñoo noo ko ní xíin na natiin va'a na ndo'o, ta ko ní xíin na kueído'o na to'on dána'a ndo, dá kían tá kua'an ndo kankuei ndó ñoo ñoo, kidi ni'ini ndó ñoyaká iin sa'a ndo, ta ñoo kían ná ña ko náta'an ini Ndios xini na ña ñoo ñoo. Miían ndaa ná ka'in xí'in ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kían ka'í cháa ka ndo'o na ñoo ñoo o duú ñayuu kini ni sa ndei ñoo Sodoma xí'in ñoo Gomorra —kaá na.

12 Dá ni kee ra kua'an ra. Dá ni kasá'a rá kásto'on ra xí'in ñayuu ña ná nandikó ini na sa'a kuachi kee na. 13 Ta kúu ku'a nda'o espíritu kini ni taó rá, ta ni chikodó rá sití diní ku'a ná kú'u, dá ni nduva'a na.

Di'a ni kuu tá ni xi'i Juan, na sa dakódo ndúta ñayuu

14 Kúu ni ni'i to'on rey Herodes sa'a Jesús, dá chi ndei kúu míí vá ká'an ñayuu sa'a ná. Chi dao ñayuu ñoo kaá di'a: “Ni nataki va Juan, na sa dakódo ndúta ñayuu, ta noon kúu Jesús, sa'a ñoo kándée ná kee na ña'a ndato.” 15 Ta dao ka na kaá ña profeta Elías kúu ná. Ta dao ka na kaá ña kúu ná iin profeta, o ndá ndi kuu kúu ná iin profeta ni sa io sa na'a, kaá na.

16 Tído tá ni seídó'o rey Herodes ñoo ña ká'an na dión, dá ni kaa ra:

—Taa yó'o kúu Juan, tá'an ra ni sa'anda yu'u diko. Tído ni nataki va ra.

17 Dión ni kaa Herodes, chi mií rá ni sa'anda choon, dá ni tiin soldado Juan. Dá ni so'oni ñaá rá xí'in cadena. Dá ni chikáa ñaá rá ve'e kaa, chi k'i'o dión kóni Herodías, ña ni sa kuu ñadi'í ñani ra naní Felipe, tído ni naki'in ñaá rá kakuuán ñadi'í ra. 18 Ta sa'a ña ni kaa Juan xí'in rá ña kuachi ká'ano kían ña ió ra xí'in ñadi'í ñani ra, 19 sa'a ñoo ni xini u'u ñaá Herodías, ta kónian ka'ani ñaáan. Tído ko ní'i ta'an vaán ndí keeán, dá ná kuu Juan, 20 dá chi yu'u va Herodes ka'ani ñaá rá, chi ná'a vá rá ña ta ndaa, ta kéchóon noo Ndios kúu ná. Sa'a ñoo ndaa vá ñaá rá noo Herodías. Ta va'ará ni kutúu ini ra ni kee to'on ni ka'an na, tído kátoó ra kueído'o ñaá rá.

21 Ta tein víko ni naxino Herodes kua rá, dá ni ni'i Herodías ndí keeán, dá kuu Juan. Chi ni nataka taa dándáki xí'in Herodes, xí'in taa sa'andá choon noo soldado, xí'in ndidaá taa ndaya'i ni kii chí kuendá Galilea, ta ndei ra sásá'an ra xí'in Herodes. 22 Ta kúu ñoo ni ku'u de'e di'í Herodías. Dá ni sarsá'a xí. Ta kúu ni nata'an ini Herodes ni kee xi, ta ni nata'an ta'ani ini ndidaá ta ndei sásá'an xí'in rá ñoo. Dá ni kaa rey Herodes ñoo xí'in xí:

—Tá ná kakon ndí kúu míí váan kónon nooí viti, ta kúu k'i'o vei ña nooon —kaá ra.

23 Dá ni xi'o ra to'on ra noo xí, ta kaá ra:

—Miían ndaa ndisa k'i'oi ndidaá mií vá ña'a xikon nooí, chi ió'i k'i'oi nda iin ñe'e noo dándákii nooon —kaá ra.

24 Dá ni keta xi kankono xi kua'an xi ndato'on xí naná xi Herodías:

—¿Ndí kían kakaj viti?

Dá ni kaa naná xi:

—Kua'an kakon diní Juan, ta sa dakódo ndúta ñayuu —kaáan.

25 Dá kankono xi ni ndu'u tuku xi noo ió rey Herodes. Dá ni kaa xi xí'in rá:

—Vit'ón kuií kóni yu'u ña k'i'o ní iin ko'o ná kakaá diní Juan, ta sa dakódo ndúta ñayuu, nooí.

26 Kúu ni kunda'í nda'o ini ra, tído sa'a ña ni xi'o ra to'on ra noo xí, ta sa'a ña ni seídó'o taa ndei xí'in rá ña ni ka'an ra dión, sa'a ñoo ko ní kúu ta'on kaa ra ña koó. 27 Ta kúu vit'ón ni sa'anda ra choon noo soldado ra ña ná ko'on ra ka'anda ra diko Juan, ta ná kane'e ra diní ná kii ra. 28 Dá ni sa'an taa ñoo ni sa'anda ra diko Juan noo nákaa na ini ve'e kaa. Dá ni chikáa ra diní ná ini iin ko'o né'e raan ni kasáa ra. Dá ni xi'o raan noo tadi'í ñoo. Dá ni xi'o xian noo naná xi Herodías.

29 Tá nì nì'ì tó'on t̄a xíonoo xí'ín Juan ñ̄a nì xì'ì n̄a, dá nì sa'an r̄a nì ñakí'in ra yikí koño n̄a. Ta né'e raan nì sa'an r̄a nì ñandúxi ra.

Di'a nì kuu tá nì xì'o Jesús ñ̄a'a nì sasá'an o'on mil t̄a

30 Dá nì ñakí'in tá'an tuku t̄a xíonoo xí'ín Jesús xí'ín míí ná. Dá nì kasá'á rá nákanì ra xí'ín ná sa'a ndidaá kúú ñ̄a nì kee ra, xí'ín sa'a ndidaá ñ̄a nì ñaná'a r̄a noó nì sa'an r̄a.

31 Dá nì kaa n̄a xí'ín rá:

—Nakí'í ndo, ná ko'ò iin k̄a xíán nani'ì ndéé yò noó kò iin ndéi.

Diòn nì kaa n̄a, dá ch̄i kúú kua'an, kúú v̄ei kúú kua'á nda'o ñ̄ayuu kásaã n̄a noó Jesús, sa'á ñoó kò nóno vá ná kasá'an na. 32 Dá nì kaa na xí'ín t̄a xíonoo xí'ín ná ini iin barco, dá nì kanxoo na kua'an n̄a iin xíán noó kò iin ndéi. 33 Tído kua'á vá ñ̄ayuu nì xini ñ̄a kua'an n̄a, ta nì ñakoni va na Jesús. Ta kúú nì kee ñ̄ayuu ndéi ndidaá kúú ñoo ñó'o yati ñoo xíka sá'á ná kua'an n̄a nì'ì ñaá ná. Ta kúú s̄a ndéi dí'a va ñ̄ayuu ñoo ndátì na tá nì s̄a Jesús. 34 Dá tá nì keta Jesús ini barco ñoo, kúú nì xini n̄a ñ̄a kua'á nda'o ñ̄ayuu ndéi ndátì ñaá. Ta kúú nì ku'ù nda'o ini n̄a sa'a ná, ch̄i ndéi na tát'òon ndéi léko, kirí kò iin ndáka, k̄i'o diòn ndéi na. Dá nì kasá'á Jesús dána'a n̄a kua'á nda'o ñ̄a'a noó ñ̄ayuu kua'á ñoo.

35 Dá tá nì ini, dá nì natuu yati ñaá t̄a xíonoo xí'ín ná. Dá nì kaa r̄a xí'ín ná:

—Kò t̄a'ón ve'e ndíta yati yó'o, ta s̄a nì ini va. 36 Ka'anda ní choon noó ñ̄ayuu yó'o ñ̄a ná ko'on n̄a ve'e túu ndíta káa xí'ín ñoo kuálí túu ñó'o káa, dá ná kuiin na ñ̄a'a keí ná, ch̄i kò t̄a'ón ñ̄a'a keí ná yó'o.

37 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—K̄i'o nì míí ndó ñ̄a'a ná kasá'an na.

Dá nì kaa r̄a:

—¿Á kónjì ní ñ̄a ko'on ndu kuiin ndu pan xí'ín dì'ón, k̄i'o n̄i'ì ñ̄ayuu kéchóon na uu ciento kuu, dá k̄i'o nduan noó ná kasá'an na?

38 Dá nì kaa Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e va'a ndó? Kua'an ndo kande'é ndó.

Dá nì sa'an r̄a nì s̄a nde'é rá. Dá nì kaa r̄a xí'ín ná:

—O'on kúú pan, ta uu kúú t̄iyaká —kaá r̄a.

39 Dá nì sa'anda Jesús choon ñ̄a ná kandeì tá tu'u tá tu'u n̄a noó itá kuí'í ñoo. 40 Dá nì s̄a ndeì ñ̄ayuu ñoo. Tát'òon iin ciento kúú iin iin tu'u n̄a, ta dao k̄a tu'u kúú uu diko uxì. 41 Dá nì tiin Jesús ndin o'on pan xí'ín ndin nduú t̄iyaká ñoo. Dá nì ñane'e noó ná chí induú. Dá nì ñakí'o na ndivé'e noó Ndios. Dá nì sa'anda n̄a pan ñoo. Dá nì xì'o naan noó t̄a xíonoo xí'ín ná. Dá nì dasá ráan noó iin rá iin ñ̄ayuu ñoo. Diòn ta'ani nì kee na xí'ín ndin nduú t̄iyaká ñoo. 42 Dá nì sasá'an ndidaá ñ̄ayuu ñoo nda nì ndinoo va'a ini n̄a. 43 Tá nì ndi'ì, dá nì ñakútí t̄a xíonoo xí'ín Jesús uxì uu t̄iyik̄a xí'ín tá'í pan, xí'ín tá'í t̄iyaká ñ̄a nì kandoo noó nì sasá'an ñ̄ayuu ñoo. 44 Ta o'on mil nì s̄a kuu t̄a nì sasá'an nì kee Jesús.

Di'a nì kuu tá nì xika Jesús noó t̄año'o

45 Tá nì ndi'ì, dá nì sa'anda Jesús choon noó t̄a xíonoo xí'ín ná ñ̄a ná kaa ra ini barco, ta ná chika'anda ra ko'on r̄a noó t̄año'o, dá ná s̄aã r̄a ñoo naní Betsaida. Dá nì kandoo Jesús nì ka'an n̄a ndisá'an xí'ín ñ̄ayuu kua'á ñoo. 46 Tá nì ndi'ì nì ka'an n̄a ndisá'an, dá nì kee na kua'an n̄a dinjì iin yúku fín ñoo ka'an n̄a xí'ín Ndios.

47 Tá s̄a nì kuaá vá, ta kúú ñ̄uú nì ta'jì dáó ió barco noó ñó'o t̄a xíonoo xí'ín ná ñoo kua'an r̄a noó t̄año'o. Ta kúú nákaa iin tó'ón jí vá Jesús noñó'o. 48 Kúú nì xini n̄a ñ̄a ndó'o nífo rá dákaá nda'a rá barco ñoo, ch̄i kána nda'o tachì chí xoo noó kua'an r̄a.

Dá tá nì kundikí, kúú nì kuyati Jesús noó kua'an r̄a, ch̄i xíka sá'á ná kua'an n̄a noó takuifí ñoo, ta sá yá'a na kua'an n̄a chí noó. 49 Tído tá nì xini r̄a ñ̄a xíka Jesús kua'an n̄a noó takuifí ñoo, dá nì ka'an rá ñ̄a kúú ná iin í'íná. Sa'á ñoó n̄i'ì nda'o nì kayu'ú rá, 50 ch̄i ndidaá vá rá nì xini ñaá, ta kúú nì yu'ú nda'o ra. Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndeé koo ini ndo. O sa yu'ú ndo, dá chi míí vá yu'ú kúúí —kaá na.

51 Dá ni kaa na ini barco noo ñó'o ra ñóó. Ta kúú ni sa tuu vá tachí ñóó. Kúú ni naá vá iní ra, ta ni yu'ú ra, 52 dá chi ko kándaá jí vá ini ra ndi dándáki ña ndato ni kee na ni dandukua'a ná pan ñóó, chi ndadí jí vá ñaxintóni rá.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús na kú'u ndéi kuendá Genesaret

53 Dá tá ni ndi'i ni chika'anda na noo taño'o, dá ni saa na noo kúú kuendá Genesaret. Dá ni so'oni na barco yu'ú taño'o. 54 Tá ni kankuei na ini barco ñóó, ta kúú ndidaá ñayuu ndéi ñóó ni ñakoni ñaá. 55 Ta kúú ni taxi tá'an ñayuu ñóó iin rá iin ñoo ni sa'an na ni ñaki'in na ñayuu kú'u kándodó noo xito né'e na ni saa na noo ni kandaá ini na nákaa Jesús.

56 Ta ndéi kúú míí vá noo kásandaá Jesús, ñoo kuálí o ñoo ná'ano o yukú ichí kíán, ta kúú chindei ñayuu ñóó na kú'u ná yu'ú íchi, ta sei nda'í na noo Jesús ña ná konó ná dáko'on ndá'a ná yu'ú kotó na. Ta kúú ndidaá vá na ni dakó'on ndá'a yu'ú kotó na ni nduva'a.

7

Yó'o ni daná'a Jesús ña kánian kee yó ña kóni Ndios, ta o duú ña kóni taa

1 Kúú ni natuu yati ta fariseo xí'in dao taa dána'a ley Moisés noo Jesús. Ta taa yó'o kúú ra ni kii ñoo Jerusalén. 2 Kúú ni xini ra ña ko ní nákata ta'on taa xionoo xí'in Jesús ndá'a rá xí'in ñañó'ó, dá kasá'an ra. Chi ko ní kée ra tát'on kí'o ni daná'a ta sá'ano ñoo ra tá sata. Sa'a ñoo ni datáí kuachi ñaá rá, 3 dá chi ta fariseo xí'in ndidaá ka na Israel tíin toon na tát'on ni sa kee ta sá'ano ñoo na tá sata, chi dinñó'ó kánian nakata na ndá'a ná xí'in ñañó'ó, dá kasá'an na. 4 Ta dión ta'ani kée na tá ndúsaá na sá'an na noo yá'i, chi ko sásá'an ta'on na tá ná o nákata na ndá'a ná xí'in ñañó'ó. Ta ió kuá'a ka ví ña'a kée na tát'on ni daná'a ta sá'ano ñoo na, chi nákata ta'ani na vaso na xí'in ñañó'ó, xí'in tindo'o ná, xí'in ko'o kaa na, xí'in kidi na.

5 Sa'a ñoo ni ndato'on ta fariseo xí'in ta dána'a ley Moisés ñoo Jesús, ta kaá ra:

—¿Ndiva'a ko kée ta xionoo xí'in míí ní tát'on ni daná'a ta sá'ano ñoo yo tá sata? Chi ko nákata ra ndá'a rá xí'in ñañó'ó, dá kasá'an ra.

6 Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Taa uu noo vá kúú ndo'ó. Ndaa va ni ka'an profeta Isaías sa'a ndo'ó, chi di'a ni taa na:

Tá'an ñayuu ndéi viti kéká'ano na yu'ú xí'in yú'u óon va na,
tído xí'in níq ná, ko kóni ta'on na yu'u.

7 Ko ndáya'i ta'on ña ndañó'o na yu'u,

dá chi ña dána'a na kúú ña ni ndaki ini ñaxintóni taa va,

ta ká'an na ña choon ni sa'anda Ndios kíán. \m 8 Chi ndo'ó kúú na dánkoo xoo choon sa'ándá Ndios, ta ndí'i cháá ka ini ndo kée ndó choon sa'ándá taa, chi ndí'i nda'o ini ndo nákata ndó tindo'o ndo, xí'in vaso ndo, ta ndí'i ta'ani ini ndo kée ndó cháá ka ña'a kua'an tát'on kua'an ña yó'o.

9 Dá ni kaa ta'ani na:

—Chi dánkoo xoo ndó choon sa'ándá Ndios, ta ndí'i cháá ka ini ndo kée ndó choon ni ndaki ini míí ndó. 10 Dá chi di'a kaá ley Moisés: “Koo ñañó'ó ndó noo tatá ndo xí'in noo naná ndo”, ta “Ndi ndáa míí vá ñayuu ni ya'a ni ka'an ndava'a xí'in tatá na o xí'in naná na, na yó'o kúú na kánian kuu.” 11 Tído ndo'ó kúú ra ká'an ña kuu va ka'an iin ñayuu xí'in tatá na, xí'in naná na: “O kúú ta'on chindeeí míí ní xí'in ña'a né'e va'i, chi sa ni ka'in ña kí'oi ña noo Ndios.” 12 Ta ndo'ó kúú ra ká'an ña ndi ndáa na ká'an dión, noón kúú na ko káni kaan ña chindee ná tatá na xí'in naná na. 13 Ta dión kée ndó dátúú ndó choon ni sa'anda Ndios xí'in ña ni ndaki ini míí ndó. Ta kuá'a ka ví ña'a kua'an tát'on kua'an ña yó'o kíán kée ndó —kaá Jesús xí'in rá.

14 Dá ni nandió ko Jesús ni kana na ñayuu kuá'a ñóó, dá ni kaa na:

—Kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'in ndó, dá katóni va'a ini ndó. 15 Ni iin ña'a seí ndó kó dáyakó ñaá noo Ndios, chi ña kini kánkuei níó ndó, ñoó vá kían dáyakó ndó'ó noo Ndios. 16 Ta ndi ndáa ndó'ó ió d'ó, dá kían kueídó'o va'a ndó —kaá na.

17 Dá ni kana xoo na tein ñayuu kuá'a ñoó. Dá ni ku'u na ini iin ve'e. Dá ni ndato'ón ñaá taa xionoo xí'in ná ndi dándáki to'on ni daki'in tá'an na ni ka'an na xí'in ñayuu ñoó. 18 Dá ni kaa na xí'in rá: —Á dión ta'ani kó katóni ta'on ini ndó'ó? Á kó kándaá ta'on ini ndó ña ni iin ña'a seí ñayuu kó dáyakó ñaá noo Ndios? 19 Dá chi o duú níó ná kokee ña'a seí na. Ini tixi va na kua'an. Ta kúú tá ni ndi'i, dá kua'an na satá vé'e tatá náan.

Dión ni kaa Jesús, dá ná kandaá ini ra ña ni iin ña'a seí yo kó dáyakó ñaá noo Ndios.

20 Ta ni kaa ta'ani Jesús xí'in rá:

—Ña kini kánkuei ini níó ñayuu, ñoó vá kían dáyakó ñaá noo Ndios. 21 Dá chi nda maá ini níó vá ná vei ña kini nákanini ini na kee na, dá kee na kuachi xí'in na kó kúú ñadi'í na o yí ná, ta kée na ña ka'an noo xí'in ñi ná, ta sa'áni ná ñayuu, 22 ta kí'in ku'íná ná ña'a, ta kátoó na ña'a ió noo dao ka na, ta ió ña xíxi ini na, ta ndúkú ná ña dándá'í na dao ka ñayuu, ta ni lú'u ví kó chítuu ini na kée na ña kini, ta u'u ini na, ta ndéine'e tá'an na, ta chíndaya'i na míí ná, ta kúú ná na kó xíka'an noo. 23 Ta ndidaá ña yó'o kían kánkuei nda maá níó ná, ta dáyakó ñaá noo Ndios.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús de'e di'í iin ñá'a tukú

24 Dá ni keta Jesús ñoo ñoó, dá ni kee na kua'an na xí'in taa xionoo xí'in ná chí kuendá ñoo Tiro xí'in ñoo Sidón. Tá ni saa na ñoó, dá ni ku'u na ini iin ve'e, chi kó kóni ta'on na ña kandaá ini ñayuu ña ni kasáa na ñoo ñoó. Tído kó ní kúú ta'on chide'e na, 25 dá chi yachi vá ni kandaá ini iin ñá'a ña ió na ñoó. Ta nákaa iin espíritu kini ini de'e di'áan. Ta kúú ni kasáaan noo nákaa Jesús, kúú ni sa ku'ín xítán noo ná. 26 Ta kúúán iin ñá'a ká'an to'on griego, chi iin ñoo nákaa chí kuendá Sirofenicia di'a kúú ñooan. Dá ni seí nda'í ña noo Jesús ña ná taó ná espíritu kini nákaa ini de'e di'áan. 27 Dá ni kaa Jesús xí'an:

—Konó ná kasá'an takuálí nda ná ndinoo va'a ini xi, dá chi kó va'a ta'on kuio ndaa yo pan noo ndá'a xí, ta kí'o yóan noó tina.

28 Dá ni kaa ñá'a ñoó xí'in ná:

—Ndaa ká'an ní, tatá. Tído seí va tina yúchi pan, ña kuéi tji mesa kée takuálí.

29 Dá ni kaa Jesús xí'an:

—Va'a ni ka'on, sa'á ñoó kua'an nó'o ve'ón viti, dá chi sa ni keta va espíritu kini ña ni sa káa ini de'e di'óon kua'an —kaá na.

30 Dá ni keeán kua'an nó'an. Tá ni nasáaan ve'án, kúú sa kándu'u va'a va de'e di'áan noo xító, chi sa ni keta va espíritu kini ña ni sa káa ini xi kua'an.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa kó táj d'ó, ta ká'an tata ra

31 Dá ni keta Jesús no'ó'ó kuendá ñoo Tiro di'a. Dá ni chika'anda na ñoo Sidón xí'in ñoo ñó'o chí kuendá Decápolis kua'an na. Dá ni nasáa na yu'ú taño'o naní Galilea. 32 Ta ñoó ndáka dao ñayuu iin taa kó táj d'ó, ta ká'an tata ni saa na. Dá ni seí nda'í na noo Jesús ña ná chinóo na ndá'a ná dinj rá, dá ná nduva'a ra.

33 Dá ni taó xóo Jesús taa yó'o noo kóo ñayuu ndéi. Dá ni tuu na dinj ndá'a ná yáí d'ó ra. Dá ni dándáxi na dinj ndá'a ná xí'in tadjí na, dá ni dakó'on naán noo yáa taa ñoó. 34 Dá ni nandé'é ná chí induú, kúú ni saká ini na. Dá ni kaa na:

—Efata! —To'on yó'o kóni kaa: iNono viti!

35 Kúú vití'ón vá ni nataj d'ó ra, ta ni kexoo ña kedaá xí'in yáa rá, ta kúú ni naka'an va'a va ra.

36 Dá ni sa'anda Jesús choon noo ñayuu ñoó ña ná o sa kóo ini na ka'an na xí'in ni iin tó'ón ñayuu sa'á ña ndato ni kee na xí'in taa ñoó. Ta va'ará ndidaá ka ví ni sa'anda na choon noo ñayuu ñoó ña ná o sa

ka'an na, tído ví'í ka ví ni dasá tó'on ñaá ñayuu ñoó. 37 Ta kúú ni naá va iní ñayuu ñoó xiní na ña ni kee Jesús dión, dá kaá na:

—Va'a nda'o kée na ndidaá ña'a. Chì kándéé ná nátaí do'o ñayuu ko táí do'o, ta nda na kúú ñí'í kándéé ná ná ka'an —kaá na.

8

Di'a ni kuu tá ni xi'o Jesús ña'a ni sasá'an komi mil ñayuu

1 Ta tein kuu dáá ñoó ni nditúti kua'a nda'o ñayuu. Ta ko ta'on ña'a kasá'an na. Dá ni kana Jesús ta xionoo xí'ín ná. Dá ni kaa na xí'ín rá:

2 —Kú'u nda'o inij sa'a ñayuu yó'o, chì sa ni xino oní kuu ndéi na xí'ín yu'u, ta ni koó ka ña'a kasá'an ná. 3 Tído tá ná tanda'í na no'o na ve'e na tá ko ñá'a kasá'an na, oon ni ví kuu yi'í na íchì, chì xíká nda'o ni kii dao na.

4 Dá ni kaa ta xionoo xí'ín ná ñoó:

—¿Ndeí ki'in yó kua'a pan ki'o yó keí ñayuu kua'a káa, chì yukú ichí vá kían yó'o?

5 Dá ni ndato'on ñaá Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e ndó?

Dá ni kaa ra:

—Usa kían.

6 Dá ni sa'anda Jesús choon ña ná kandeí ñayuu ñoó no'ó'o. Dá ni tiin na ndin usa pan ñoó. Dá ni ñakí'o na ndivé'e noo Ndios. Dá ni sa'anda ñaán. Dá ni xi'o ñaán noo ta xionoo xí'ín ná ñoó. Dá ni dasá ráan noo iin rá iin ñayuu kua'a ñoó. 7 Ta né'e ta'ani ra cháá tiyaká. Ta kúú ni ñakí'o ta'ani Jesús ndivé'e noo Ndios sa'a rí. Dá ni xi'o na rí noo ta xionoo xí'ín ná ñoó. Dá ni dasá rá rí noo ñayuu kua'a ñoó. 8 Dá ni sasá'an ndidaá ná nda noo ni ndinoo va'a ini na. Tá ni ndi'i ni sasá'an na, dá ni ñakítí ta xionoo xí'ín Jesús usa tiyiká xí'ín ña ni kandoo noo ni sasá'an na. 9 Tát'o'on komi mil ni sa kuu ñayuu ni sasá'an ñoó. Dá ni ka'an Jesús ndisá'an xí'ín ñayuu kua'a ñoó. 10 Dá ni kaa na ini barco xí'ín ta xionoo xí'ín ná. Dá ni ki'in na kua'an na. Dá ni kasandaá na iin ka xoo taño'o noo kúú kuendá Dalmanuta.

Yó'o ni xiká ta fariseo ña ná kee Jesús iin ña ndato chí induú

11 Kúú ni kasáa dao ta fariseo. Dá ni kasá'a rá ndátó'on ndichí ra Jesús, chì ni xiká ra ña kee na iin ña ndato chí induú, dá korndodó ñaá rá, dá ná kande'a á miífan ndaa ni kii na noo Ndios. 12 Dá kúú konó oon ví ni kixian ni saka ini na. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a xiká na ndéi tiempo viti ña kee iin ña ndato? Miífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña o kée ta'on yu'u ni iin ña ndato noo ndo'o —kaá na.

13 Dá ni ñankoo na ta ñoó, dá ni kaa tuku na ini barco xí'ín ta xionoo xí'ín ná. Dá ni kee na kua'an na iin ka xoo taño'o.

Di'a kua'an ña ni ñaná'a Jesús sa'a ña ko vá'a dána'a ta fariseo

14 Tído ni ñandodó vá ta xionoo xí'ín Jesús kane'e ra pan ko'on ra. Sava'a iin tó'on diní vá pan nákaa né'e ra kua'an ra ini barco ñoó. 15 Dá ni sa'anda Jesús choon noo rá, ta kaá na xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó xí'ín ña dákuita tachí pan, ña kéchóon ta fariseo xí'ín ta kuendá rey Herodes —kaá na.

16 Kúú ni kasá'a ndátó'on tá'an mií rá:

—Sa'a ña ko ní sa né'e yó pan kixió, sa'a noo ka'an na dión xí'a —kaá ra.

17 Kúú ni kandaá va ini Jesús ña ni ka'an ra dión. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndátó'on ndó sa'a pan vei ndó? ¿Á ko kandaá jí vá ini ndo, ta á ko kátóni ta'on ini ndo? ¿Á ndadí jí vá ñaxintóni ndo? 18 Ió noo ndo, tído, ¿á ko túu ta'an vaan? Ta ió do'o ndó, tído, ¿á ko táí

ta'an vaan? ¿Á kọ ndúsaá ta'on ini ndọ ña ni keei? 19 Chi tá ni sa'anda yu'u pan ni seí ndin o'on mil taa ñoo, ¿ndidaá tiyika ni dakúti ndó xí'ín yúchi pan ña ni kandoo ñoo?

Dá ni kaa ra:

—Uxi uu ra.

20 Dá ni kaa tuku Jesús xí'ín rá:

—Ta, ¿ndidaá tiyika ni dakúti ndó xí'ín yúchi usa pan ni xi'o yu'u ni seí ndin komi mil ñayuu ñoo?

Dá ni kaa ra:

—Usa ra.

21 Dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Á kọ kándaá jí ví ini ndọ, tá dáá? —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa kọ túu noo

22 Tá ni saá Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ñoo naní Betsaida, kúu ni kasáa ñayuu xí'ín iin taa kọ túu noo. Dá ni seí nda'í na noo Jesús ña ná kako'on ndá'a ñaá ná. 23 Dá ni tiin Jesús ndá'a rá, dá ndáka ñaá ná kua'an na nda noo kúu yu'u ñoo ñoo. Dá ni tju ndaa na tadjí na nduchí nóo ra. Dá ni chínóo na ndá'a ná diní rá. Dá ni ndat'ón ñaá ná:

—¿Á sa ni natuu cháá nooon viti?

24 Dá ni nande'é rá, dá ni kaa ra:

—Xini vai taa káa, tído tát'ón ndáa yító vá, kí'o dión ndáa ra xionoo ra, xini.

25 Dá ni chínóo tuku Jesús ndá'a ná satá nduchí nóo ra. Dá tá ni nande'é tuku ra, kúu sa ni natuu va'a noo rá. Sa ndidaá kúu vá ña'a ndato xini va'a ra, kaá ra. 26 Dá ni sa'anda Jesús choon noo rá, ta kaá na:

—Ná dá'a ni ndu'ón ñoo káa, ta o sa nákanón xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ndéi ñoo ña ni keei xí'ón —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni kaa Pedro ña Jesús kúu Cristo, na ni tanda'a Ndios kasaá dákaiki ñaá

27 Dá ni kee Jesús kua'an na xí'ín taa xionoo xí'ín ná ñoo kuálí ñó'o yati ñoo Cesarea Filipino. Ta íchi noo kua'an na ñoo, kúu ni ndat'ón ñaá Jesús, ta kaá na xí'ín rá:

—¿Ndá yoo kúu yu'u, kaá ñayuu ñoo?

28 Dá ni kaa ta xionoo xí'ín ná:

—Dao na kaá ña kúu ní Juan, na sa dakódo ndúta ñayuu. Ta dao ka na kaá ña kúu ní profeta Elías. Ta dao ka na kaá ña kúu ní iin ka profeta.

29 Dá ni ndat'ón tuku ñaá Jesús, ta kaá na:

—Ta ndo'ó viti, ¿nda yoo kúu yu'u, kaá ndo'ó?

Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

—Mii ní kúu Cristo, na dákaiki ñaá.

30 Tído ni sa'anda Jesús choon noo ta xionoo xí'ín ná ña ná o sa kóo ini ra ka'an ra xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ndá yoo kúu ná.

Yó'o ni kast'ón Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ndí kían ndo'o na, dá kuu na

31 Dá ni kasá'a Jesús dána'a na noo ta xionoo xí'ín ná ña kánian ndo'o naní níó na ni nduu taa ñayuu yó'o, chi kuñó'ó ñaá ta sá'ano ñoo, xí'ín ta duti saku'a, xí'ín taa dána'a ley Moisés, ta kánian kuu na.

Tído tá ná ya'a oni kuu, dá nataki na. 32 Yó'o kían ni ka'an ndaa Jesús tát'ón ndo'o mií ná cháá ka chí noo. Dá ni taó xóo ñaá Pedro. Dá ni kasá'a dánani ñaá rá sa'a ña ni ka'an na dión. 33 Tído ni nandió koo Jesús ni sa nde'é ná noo ndíta dao ka ta xionoo xí'ín ná. Dá ni danáni na Pedro, ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'an kuxoo noo, dá chi kéeon tát'ón kée ña u'u, chi kọ nákaní inon sa'a ña kóni Ndios, di'a nákaní inon tát'ón kí'o nákaní ini taa va —kaá na.

Yó'o ni kastɔ'on Jesús ndí kían kánian kee ñayuu tá kónj n̄a kanoo na xí'ín ná

34 Dá ni kana Jesús ɬaa xíonoo xí'ín ná, xí'ín dao k̄a ñayuu ñoó, dá ni kaa n̄a xí'ín ná:

—Ndi ndáa ndo'ó ká'án kanoo xí'ín yu'u, dá kían kánian dánkoo ndó ña kónj mií ndó, ta natiin ndó cruz, ña kían ió ndo kuu ndo sa'í, ta ndikɔ ndo yu'u, ná ko'ɔ. 35 Ch̄i ndi ndáa n̄a kónj dákaki na mií ná ñayuu yó'o, noón kúú n̄a kuu di'a. Tído ndi ndáa n̄a xí'o mií ña kuu n̄a sa'á yu'u, o sa'á to'on va'a dána'i, noón kúú n̄a ni'j ña k̄a na. 36 Dá ch̄i, ɛndi kían va'a ni'j ñayuu tá ná kandeé ná ni'j ná ndidaá ña kujká ió ñayuu yó'o, ta naá vá ná noo Ndios? 37 Ta, ɛndí kían kúú ña'a ndáya'i cháá k̄a tá o duú ña ni'j ná ña kataki chíchí ná, ká'án ndó?

38 'Ta ndi ndáa ñayuu ná xíka'an noo sa'á yu'u o sa'á to'in noo ñayuu kini, noo ñayuu kómí kuachi ndéi tiempo yó'o, dá kían kaka'an ta'ani noo n̄a ni nduu ɬaa ñayuu yó'o sa'á ñayuu ñoó tá ná kasandaá kuu nandió koo na xí'ín ndidaá ndéɛ ndato ni xí'o tatá Ndios noo ná, xí'ín ndidaá ángel kéchóon noo ná —kaá n̄a.

9

1 Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ió dao ndo'ó, n̄a ndíta yó'o, o kúú ta'on ndó nda ná koni ndo ndi k̄i'o dándáki Ndios xí'ín ndidaá kúú choon né'e ná —kaá n̄a.

Di'a ni kuu tá ni naye'e ndaa noo Jesús xí'ín dá'on ná

2 Tá ni ya'a iño kuu, dá ni kee Jesús ndáka na Pedro, xí'ín Jacobo, xí'ín Juan kua'an n̄a dinj iin yúku dikó iin ñoó. Ta ñoó ni naɬaon na tát'on káa na noo ɬaa ñoó. 3 Kúú ni naye'e ndaa dá'on ná. Ta kúú ni ndukuxí kachján tát'on k̄i'o ndé'é yi'o. Ta ni iin ñayuu nákata dá'on ndéi ñayuu yó'o ko kandeé ta'on dándúkuxián tát'on k̄i'o ndato kuxí ni nduu dá'on Jesús. 4 Dá ni na'a noo profeta Elías xí'ín Moisés, ta ndíta na ndátó'on ná xí'ín Jesús. 5 Dá ni kaa Pedro xí'ín Jesús:

—Va'a kúú ndéi ndu'u yó'o, maestro. Ná kava'a ndu onj ɬiya'ó. Iian ná koo mií ní, ta iian ná koo Moisés, ta iin kaan ná koo Elías.

6 Dión ni kaa ra, ch̄i ko ná'a ta'on ra ndí kían ká'an ra sa'á ña ni yu'u ra. 7 Kúú ni naɬino iin viko. Ta kúú ni ch̄ikátján noo ndíta na. Ta tein viko ñoó ni ka'an tachj Ndios:

—Ta yó'o kúú de'e manj yu'u. Kueídó'o ndó to'on ká'an x̄i —kaá n̄a.

8 Tá ni nandé'é tuku ra, kúú sa koó k̄a va ɬaa ñoó ndíta. Ndadá iin tó'on míí vá Jesús iin.

9 Ta noo konoo na kua'an n̄a ndika yúku ñoó, dá ni sa'anda Jesús choon noo ɬaa ni sa'an xí'ín ná ñoó ña ná o sa kóo ini ra nakani ra xí'ín ni iin tó'on ñayuu sa'á ña ni xini ra dinj yúku ñoó nda ná kasandaá kuu nataki n̄a ni nduu ɬaa ñayuu yó'o. 10 Sa'á ñoó ko ní nakani ta'on ra sa'an. Dá ni kasá'a ndátó'on míí rá kua'an ra ndi kua'an ña ni ka'an Jesús ña nataki n̄a. 11 Dá ni ndato'on ñaá rá:

—ɛNdiva'a ká'an ɬaa dána'a ley Moisés ña dinnó'ó k̄a kánian kii profeta Elías, dá kasaa n̄a dákaki ñaá?

12 Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndaa va ña dinnó'ó k̄a kánian kii Elías ndeyíko n̄a ndidaá ña'a. Ta, ɛá ko ná'a ta'on ndó ña ká'an ta'ani tuti ij Ndios ña kánian ndo'o nda'o níno n̄a ni nduu ɬaa ñayuu yó'o, ta kenoo nda'o ñaá ñayuu? 13 Tído yu'u kúú n̄a kaá ña sa ni kixi va Elías, ta ni kee ra xí'ín ná tát'on k̄i'o ni ka'an rá kee ra, ch̄i k̄i'o dión ká'an tuti ij Ndios sa'á ná —kaá Jesús.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin tayíí nákaa espíritu kini

14 Tá ni naɬino n̄a noo ni kandoo dao k̄a ɬaa xíonoo xí'ín ná, kúú ni xini n̄a kuá'a nda'o ñayuu ndíta noo ndéi ra. Ta ndíta ta'ani dao ɬaa dána'a ley Moisés dándichj ñaá rá. 15 Tá ni xini ñayuu ñoó ña vei Jesús, kúú ni naá vá iní n̄a ndé'é ñaá ná. Dá ni kee na taxí tá'an na kua'an n̄a ka'an n̄a ndisá'an xí'ín ná. 16 Dá ni ndato'on Jesús ɬaa xíonoo xí'ín ná:

—ɛNdá sa'á dándichj tá'an ndó xí'ín ɬaa dána'a ley Moisés káa?

17 Dá nì kaa iin t̄aa nákaa tein ñayuu kuá'á ñóó xí'ín ná:

—Maestro, yó'o né'i de'i nì kasáai, dá ch̄i nákaa espíritu kini ini x̄i, ta nì k̄andoo ñí'j̄i x̄i kéean. 18 Ndeí kúú míí vá noo nákaa x̄i, ta t̄ín ñáá espíritu kini yó'o, ta d̄ánkao ñááán nd̄a noñó'o, ta k̄ánkuei chí'j̄on yú'u x̄i, ta chíchi tá'an no'o x̄i, ta kúyito x̄i kéean. S̄a nì seí nda'ávíj̄i noo t̄aa x̄ionoo xí'ín ní ña ná taó ráan, tído k̄o ní k̄andéé ta'on ra —kaá ra.

19 Dá nì kaa Jesús xí'ín t̄aa x̄ionoo xí'ín ná:

—iNandéé k̄a vían ñayuu k̄o k̄ándisa kúú ndo'ó! ¿Ndidaá k̄a ví kooi xí'ín ndó, dá kandeé ini ndo yu'u? Ta, ¿ndidaá k̄a ví k̄i'o ndeé inij̄ sa'a ndo? Kane'e ndó x̄i ná kii ndó —kaá na.

20 Dá né'e ñayuu ñóó tayíí ló'o ñóó nì kasáa na noo íin Jesús. Dá tá nì xini espíritu kini ñóó Jesús, ta kúú nì sa'ání yí'í va ñááán, ta kúú nì k̄ankao xi nd̄a noñó'o nì keean, ta nì d̄andió tuú ñááán. Ta kúú k̄ánkuei chí'j̄on yú'u x̄i. 21 Dá nì ndato'ón Jesús tatá xi:

—¿Ndá oon nì kasá'a ndó'o xi dión?

Dá nì kaa ra:

—Ndá leé va xi nì kasá'a ndó'o xi dión. 22 Ta kuá'á nd̄a'o ta'ándá d̄ánkao ñáá espíritu kini yó'o noo kéj̄i ñó'o, noo t̄akují viti, dá ch̄i ka'ání ñááán kónjan. Tá kandeé ní nduva'a ní x̄i, dá k̄ian ku'u ini ní sa'a ndu'u, ta chindeé ní ndu'u.

23 Dá nì kaa Jesús:

—Ná dá'a ni ka'on, “tá kandeé ní nduva'a ní x̄i”, ch̄i ndidaá vá ña'a kuu kee yu'u xí'ín ñayuu k̄andéé iní ñáá.

24 Kúú nì kayu'ú tatá xi:

—K̄andéé inij̄ míí ní. Ta chindeé ní yu'u ná kandeé cháá k̄a inij̄ míí ní —kaá ra.

25 Tá nì xini Jesús ña nì kasá'a nátaaka kuá'á nd̄a'o ñayuu, dá nì sa'anda na choon noo espíritu kini ñóó, ta kaá na:

—iEspíritu kini, espíritu k̄éñ'j̄i, espíritu kédó'ó! iYu'u sa'ándá choon noon! iKua'án keta k̄i ini tayíí xaan! iTa o sa nándií k̄oo kaon ndu'ón ini x̄i! —kaá na xí'án.

26 Dá nì kayu'ú kó'óán. Ta kúú tuku va nì sa'ání yí'í ñááán. Dá ví nì ketaan kua'an ini x̄i. Ta kúú tát̄on k̄andu'u iin ndij̄, k̄i'o dión nì n̄andú'u x̄i nì kee espíritu kini ñóó. Sa'a ñoó kuá'á nd̄a'o ñayuu ñóó ká'an ña nì x̄i'j̄ va xi. 27 Dá nì tiin Jesús nd̄a'a x̄i. Dá nì ndane'e ñáá ná. Ta kúú nì n̄akuíj̄n ndichi xi.

28 Tá nì ndi'i, dá nì ku'u Jesús ini iin ve'e íin ñóó. Dá nì ndato'ón ñáá t̄aa x̄ionoo xí'ín ná:

—¿Ndiva'a k̄o ní k̄andéé ndu'u taó ndú espíritu kini ñóó?

29 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná o k̄ak̄a ndo ña manj̄ noo Ndios, ta ná o k̄áne'e ij̄ ndo, dá k̄ian o k̄andéé ta'on ndó taó ndoan, ch̄i ña kini nda'o k̄ián —kaá na.

Yó'o nì k̄asto'on tuku Jesús xí'ín t̄aa x̄ionoo xí'ín ná ndí k̄ián ndo'o na, dá kuu na

30 Dá nì keta Jesús xí'ín t̄aa x̄ionoo xí'ín ná ñóó, dá nì kee na kua'an na chí kuendá Galilea dí'a. Ta k̄o kónj̄ ta'on Jesús ña kandaaj̄ ini dao k̄a ñayuu ndeí ko'on na, 31 ch̄i kónj̄ na dána'a na sav̄a'a noo t̄aa x̄ionoo xí'ín ná ñóó, ta dí'a nì kaa na xí'ín rá:

—Ko'on iin t̄aa nak̄i'o ra na nì nduu t̄aa ñayúú yó'o noo nd̄a'a t̄a t̄ukú, dá ka'ání ñáá rá. Tído t̄ixi kuu ónj̄, ta kúú nataki va na —kaá na.

32 Tído k̄o k̄átónj̄ ta'on ini ra ndiva'a ká'an na dión, ch̄i yu'ú ra ndato'ón ñáá rá.

Yó'o nì d̄aná'a Jesús sa'a ndi ndáa ra kúú t̄a ndáya'i cháá k̄a noo Ndios

33 Dá nì saaj̄ na ñoo ká'ano naní Capernaum. Ta noo ndeí na ini iin ve'e, dá nì ndato'ón Jesús t̄aa x̄ionoo xí'ín ná:

—¿Ndá sa'a ndátó'ón kuách̄i ndo vej̄i ndó ích̄i ñóó? —kaá na.

34 Tído ni iin tó'ón rá k̄o ní ka'an, dá ch̄i noo vej̄i ra ích̄i ñóó ndátó'ón kuách̄i ra sa'a ndi ndáa ra kúú

t̄a ndáya'i cháá k̄a tein mií rá. 35 Dá n̄i s̄a k̄o Jesús. Dá n̄i kana na t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná ñóó. Dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín rá:

—Ndi ndáa ndo'ó kátoó kakuu t̄a kandaya'i kuiin noo, dá k̄ián kasandaá ndo kakuu ndó n̄a iin sata kuií, ta koni kuáchí ndó noo ndidaá k̄a n̄a —kaá n̄a.

36 Dá n̄i tiin Jesús ndá'a iin tayíí ló'o. Dá n̄i ch̄ikani ñaa ná noo t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná ñóó. Dá n̄i ndane'e ndaa ñaa ná. Dá n̄i kaa n̄a:

37 —Ndi ndáa miío ñayuu natiin va'a iin ta ló'o t̄at̄o'on kúú ta yó'o sa'a ña kúú ná kuendá yu'u, dá k̄ián nda mií vá yu'u n̄i n̄atiin va'a na. Ta n̄a n̄i n̄atiin va'a yu'u, nda tatá Ndios n̄i n̄atiin na, ch̄i mií ná n̄i t̄anda'a yu'u veii ñayuu yó'o —kaá n̄a.

Kaá Jesús ña ñayuu k̄o naá x̄í'ín ná, noón kúú n̄a ndíta xoo mií ná

38 Dá n̄i kaa Juan x̄í'ín ná:

—Maestro, n̄i xini ndu'u iin t̄a taó espíritu kini x̄í'ín kuú mií ní. Tído k̄o x̄ionoo ta'on ra x̄í'ín yó, sa'a ñoó n̄i ch̄ituu va ndu'u ra.

39 Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Ná dá'a ni chituu ndó ra, dá ch̄i ndi ndáa miío ñayuu kée ña ndato x̄í'ín kuú yú'u, noón kúú n̄a o kúu ta'on ka'an ndava'a na sa'í. 40 Ch̄i n̄a k̄o naá x̄í'á, noón kúú n̄a ndíta xoo yó. 41 Ta ndi ndáa miío ñayuu nakí'o, va'ará iin yáxi ló'o takuíí ná ko'o ndó sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u, n̄a kúú Cristo, ta kúú miífan nda kuiti ká'in x̄í'ín ndó ña nandió né'e Ndios ña va'a noo ná —kaá Jesús.

Miífan ndús̄a kanda yó mií yó, dá ch̄i oon ni ví ya'a iin k̄a n̄a kee na kuachi sa'a yó

Dá n̄i kaa ta'ani Jesús:

42 —Ndi ndáa mií vá ñayuu n̄i k̄andeé n̄i daká'an ku'e' takuálí kándisa yu'u ña ná ya'a xi kee xi kuachi, noón kúú n̄a va'a cháá k̄a ná kandiko yuu molino dik̄o ná, ta ná dáket̄a ñaa ná ini taño'o. 43 Tá ya'a ndó kée ndó kuachi x̄í'ín ndá'a ndo, dá k̄ián ka'anda ndo iin xooan. Ch̄i va'a cháá k̄a ví ña ku'u ndó noo ió Ndios x̄í'ín iin xoo ndá'a ndo, ta o duú k̄aan ko'on ndo x̄í'ín ndin nduú xoo ndá'a ndo indayá noo k̄éí ñó'o, tá'an ña ni iin kuú o ndá'o, 44 noo ñó'o t̄ikudí seí ñaa, kirí k̄o x̄í'í, dá ri ñó'o keí ñoó, ni iin kuú o ndá'o ña. 45 Tá ya'a ndó kée ndó kuachi x̄í'ín sa'a ndo, dá k̄ián ka'anda ndo iin xooan. Ch̄i va'a cháá k̄a ña ku'u ndó x̄í'ín iin xoo sa'a ndo noo ió Ndios, ta o duú k̄aan ko'on ndo x̄í'ín ndin nduú xoo sa'a ndo indayá noo k̄éí ñó'o, tá'an ña ni iin kuú o ndá'o, 46 noo ñó'o t̄ikudí seí ñaa, kirí k̄o x̄í'í, dá ri ñó'o k̄éí ñoó, ni iin kuú o ndá'o ña. 47 Ta tá ya'a ndó kée ndó kuachi x̄í'ín iin nduchí nóo ndo, dá k̄ián taó ndóan. Ch̄i va'a cháá k̄a ña ku'u ndó x̄í'ín iin xoo nduchí nóo ndo noo ió Ndios dándáki na, ta o duú k̄aan ko'on ndo x̄í'ín ndin nduú nduchí nóo ndo indayá, 48 noo ñó'o t̄ikudí seí ñaa, kirí k̄o x̄í'í, dá ri ñó'o k̄éí ñoó, ni iin kuú o ndá'o ña.

49 'Ch̄i ndidaá vá ñayuu kandoo vii kee ñij x̄í'ín ñó'o, ta ndidaá ña'a dóko ná noo Ndios kandoo vii kee ñij. 50 Ta iin ña va'a kúú ñij, tído tá n̄i ndi'i ña o'ovaan, ¿ndi koo keeá, dá ke'o'ova tuku yóan? Cho'on ini ndo kechóon va'a ndó t̄at̄o'on kéchóon va'a ñij, dá koni ndo k̄andeí va'a ndó x̄í'ín iin ndó x̄í'ín iin k̄a ndo —kaá Jesús.

10

Di'a kua'an ña n̄i daná'a Jesús sa'a ña k̄o vá'a dánkoo t̄a ñadi'í ra

1 Dá n̄i keta Jesús ñoo ñoo kua'an n̄a x̄í'ín t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná. Dá n̄i ya'a na noo kúú kuendá Judea. Dá n̄i kasandaá n̄a iin k̄a xoo yuta naní Jordán. Ta ñóó n̄i n̄ataka tuku ñayuu noo Jesús. Dá n̄i daná'a tuku na t̄at̄o'on kí'o kée na. 2 Dá n̄i natuu yati dao t̄a fariseo noo iin na, dá n̄i ka'an rá dátuu ñaa rá noo ñayuu ñoo. Sa'a ñoó n̄i ndato'on ñaa rá:

—¿Á kuu dánkoo iin t̄a ñadi'í ra?

3 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndí nì sa'anda Moisés choon noo ndo sa'á ña yó'o?

4 Dá nì kaa ƿa fariseo xí'ín ná:

—Nì sonó vá Moisés ña kuu va kì'o iin ƿa iin tuti noo ñadi'í ra ña ká'an ña kóni ra ka'anda tá'an ra xí'án. Ndí'i daá, dá kuu va dánkoo ñaá rá.

5 Dá nì kaa Jesús:

—Sa'á ña káxí nda'o níno ndo, sa'á ñoó nì sonó Moisés noo ndo ña kuu kee ndó dión, 6 tído nda míí sa'a, tá kuu nì kava'a Ndios ndidaá ña'a, “nda daá vá nì kava'a na iin ƿa xí'ín iin ña'a”. 7 “Sa'á ñoó kánian dánkoo ƿa tatá ra xí'ín naná ra, dá naki'in tá'an ra xí'ín ñadi'í ra, 8 dá kían nduu na ndadá iin tó'ón vá.” Ta ko kúú ka ña uu, ndadá iin tó'ón vá kúú ná. 9 Ta míí Ndios kúú ña nì ñakí'in tá'an ñaá, sa'á ñoó nì iin tó'ón ñayuu ko kánian ka'anda tá'an na —kaá ña.

10 Dá tá nì ndisáa ña ve'e noo ndéi na, dá nì ndat'ón ñaá ƿa xíonoo xí'ín ná ndi kóni kaa ña nì ka'an ña. 11 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndi ndáa miíó ƿa nì dánkoo ñadi'í ra, ta nì ƿandá'a rá xí'ín iin ka ña'a, roón kúú ra yá'a kée kuachi xí'ín iin ka ña'a ñoó noo Ndios. 12 Ta ndi ndáa míí vá ña'a nì dánkoo yí'ian, ta nì ƿandá'an xí'ín iin ka ƿa, dá kían yá'a ta'anián kéeán kuachi xí'ín iin ka ƿa ñoó noo Ndios —kaá ña.

Yó'o nì xiká Jesús ña manì sa'a takuálí noo Ndios

13 Ta ndáka ñayuu ñoó takuálí veì na noo Jesús, dá ná chinóo na ndá'a ná dinì xí. Tído nì kasa'á ƿa xíonoo xí'ín ná dánani ra ñayuu ñoó. 14 Ta ko ní náta'an ta'on ini Jesús tá nì xini ña ña kée ra dión. Dá nì kaa ña xí'ín rá:

—Konó ndó noo takuálí xa'an ná kii xi noo yú'u. Ná dá'a ni chituu ndó xi, dá chì ñayuu kándéé ini tatá Ndios tát'ón kándéé ini takuálí xa'an tatá xi, noón kúú ña ño'o ƿixi ndá'a Ndios. 15 Míí'an ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndáa ña ko kándia ña dándáki ñaá Ndios tát'ón kì'o kándia takuálí ña dándáki ñaá tatá xi, noón kúú ña o kóni ndu'u na ƿixi ndá'a Ndios —kaá Jesús.

16 Dá nì nomi na takuálí ñoó. Dá nì chinóo na ndá'a ná dinì xí. Dá nì xiká ña ña manì noo Ndios sa'a xí.

Di'a nì ka'an Jesús xí'ín iin ƿa kuiká

17 Dá nì ñakí'in tuku Jesús íchì kua'an ña, dá kánkono iin ƿa nì sa'a ra nì sa' kuí'ín xití rá noo ná. Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Maestro va'a kúú ní. Ta, ¿ndí kían kánian kee yu'u, dá nì'í ña kataki chíchíí?

18 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ká'an yo'ó ña kúú yu'u iin ña va'a? Ta ni iin tó'ón ñayuu ko kúú ña va'a. Sava'a iin tó'ón dinì Ndios vá kúú ña va'a. 19 “Sa'á ná'á vá yo'ó ndi kua'an choon nì sa'anda Ndios: o sa kéeón kuachi xí'ín iin ña'a, ña ko kúú ñadi'óon, ta o sa ka'ánóon ndii, ta o sa kí'in ku'ínón, ta o sa ká'on ña to'ón, ta o sa dánda'ávóon ñayuu, ta koo ñañó'ó noo tatóon xí'ín noo nanóon” —kaá ña.

20 Dá nì kaa ƿa ñoó:

—Nda ló'o veì nì kasa'á seídó'i ndidaá choon yo'ó, maestro.

21 Dá nì ku'u ini Jesús sa'a rá, dá nì kaa ña xí'ín rá:

—Ndadá iin tó'ón vá ña'a kómanì keeón viti, tá daá. Kua'an ñakí'í ndi'ón ña'a ió noo. Ta dasón ñi'ón ñoó noo ña kúnda'í, dá kían konon koo kuikón chí induú. Dá kison kanoón xí'ín yu'u.

22 Tá nì seídó'o ra ña nì ka'an Jesús, kúú ndaa nda'í va nì kuu ini ra, dá nì ndakuí'ín ra kua'an ra xí'an kúnda'í ini ra, chì ƿa kuiká nda'o kúú rá.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús sa'a ña kuiká

23 Dá nì ñandé'é Jesús noo ndidaá ñayuu nì ka'o noo ndíta ñoó. Dá nì kaa ña xí'ín ƿa xíonoo xí'ín ná

ñóó:

—iNandeeé ká ví kuáchí kían, dá ndu'u na kómí ña kuiká tixi ndá'a Ndios!

24 Ní naá vá iní tã xionoo xí'ín ná tá nì sejd'ó ra ña nì ka'an na dión. Tído nì nandíó koo tuku Jesús nì ka'an na:

—iNandeeé ká ví kuáchí, dá ndu'u na kándéeé téí iní ña kuiká ná tixi ndá'a Ndios! 25 Kaon cháá ká chika'anda iin camello yáí iin ión tukú o duú ña ndu'u iin na kuiká tixi ndá'a Ndios —kaá ra.

26 Tá nì seíd'ó ra to'on yó'o, kúú ka'í ká ví nì naá iní ra. Dá nì kas'á ndát'ón tá'an ra:

—¿Ndá yoo nì'í ña káki na, tá dáá? —kaá ra.

27 Dá nì nandé'é ñaá Jesús, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ní iin tó'ón ta'on ñayuu o kándeé kee dión, sav'a Ndios kúú ña kándeé kee dión, dá chí ndidaá tá'an va ña'a kándeé ná kee na.

28 Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

—Kandé'é ní, chí ndu'u kúú ra nì ñankoo ndi'i ndidaá kúú ña'a ió noo ndú, ta xionoo ndu xí'ín míí ní.

29 Dá nì kaa Jesús:

—Míían ndaa ná ká'ín xí'ín ndó, ndi ndaa míí na nì ñankoo ve'e na, o ñani na, o kí'o na, o ku'u na, o tatá na xí'ín naná na, o de'e na, o ñó'o ná sa'a yú'u o sa'a to'on va'a dána'i, 30 noón kúú na nani'í iin ciento ká ña'a tiempo viti sa'a ña nì ñankoo na, chí nì'í ná kuá'a ká ve'e, xí'ín kuá'a ká ñani, xí'ín kuá'a ká kí'o, xí'ín kuá'a ká ku'u, xí'ín kuá'a ká naná, xí'ín kuá'a ká de'e, xí'ín kuá'a ká ñó'o, va'ará ndo'o naní níó ná kee dao ñayuu. Tído cháá ká chí noo, dá natiin na ña kataki chíchí ná. 31 Tído kuá'a nda'o ñayuu kúú noo ñayuu yó'o, noón dí'a kúú na kakuu noo ndí'i kuí noo Ndios. Ta na kúú noo ndí'i kuí noo ñayuu ñayuu yó'o, noón dí'a kakuu na nakuíta noo noo Ndios tiempo daá ñóó.

Yó'o nì kast'ón tuku Jesús xí'ín tã xionoo xí'ín ná ndí kían ndo'o na, dá kuu na

32 Dá nì kee Jesús kookaa na kua'an na íchí kua'an ñoo Jerusalén, ta xió noo na kua'an na noo tã xionoo xí'ín ná. Ta naá vá iní ra kua'an ra xí'ín ná, ta tákuei yu'ú ñaá rá kua'an ra. Dá nì taó xóo tuku Jesús ndin uxí uu tã ñóo tein dao ká ñayuu ñóó. Dá nì kas'á ná nákaní na xí'ín rá sa'a ndí kían ndo'o na:

33 —Kandé'é ndó, chí viti kían kookaa yó kua'an yo ñoo Jerusalén. Ta ko'on iin tã nakí'o ra na nì nduu tã ñayuu yó'o noo ndá'a tã dutí sakuá'a, xí'ín noo ndá'a tã dána'a ley Moisés. Ta roón kúú ra kandoo ña kánian kuu na. Dá nakí'o ñaá rá noo ndá'a tã tukú. 34 Dá kedíki ndaa ñaá rá, ta kani ñaá rá, ta tuu ndaa díí ñaá rá, dá ka'ání ñaá rá. Tído tixi kuú óni, dá nataki na —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì xiká Juan xí'ín Jacobo iin ña maní noo Jesús

35 Dá nì natuu yati Jacobo xí'ín Juan, ra kúú de'e Zebedeo, noo ín Jesús. Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, kóni ndu'u ña kee ní iin ña maní xiká ndu'u noo ní.

36 Dá nì ndát'ón ñaá Jesús:

—¿Ndí kían kee xí'ín ndó, kóni ndo?

37 Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Konó ní ná kandeí ndu díin ní noo ndato téí náye'e ndaa noo koo ní dándáki ní. Iin ndu'u ná koo xoo kuá'a ní, ta iin ká ndu ná koo xoo íti ní.

38 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kó ná'a ta'on ndó ndí kían xiká ndo. ¿Á ió ndo'ó ña ko'o ndó kirá ova ko'o yu'u? ¿Á ió ta'ani ndó ña kodó ndúta ndo tát'ón kí'o kodó ndúta yu'u xí'ín ña ndo'i?

39 Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Ío vá ndu'u ña ndo'o ndu dión.

Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Míían ndaa ndisa ko'o ndo'ó kirá ova ko'o yu'u, ta kodó ndúta ta'ani ndó xí'ín ña ndo'o naní níó ndo tát'ón kí'o ndo'o yu'u. 40 Tído ña kandeí ndó xoo kuá'a yu'u o xoo íti yu'u, o duú choon sa'ándá yu'u

kián. Chì ñóó kíán kí'o Ndios noó nà nì kaxi mií ná kandeí ñóó —kaá nà.

41 Dá tá nì sejdó'o uxí kà taa ñóó ñà nì xikà Jacobo xí'ín Juan noó Jesús, kúú nì karyíí ndá'o ra xí'ín rá.

42 Dá nì kana Jesús ndidaá rá, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Sa ná'á vá ndó tát'on kí'o kée tã né'e choon dándáki ra ñoo ñó'o ñayuu yó'o, chì kéndúsa rá xí'ín ñayuu kueídó'o ñaá ná. Ta rá né'e choon ná'ano, sa'ándá rá choon noó ñayuu ñó'o tixi ndá'a rá. 43 Tído kò káni ta'an vaan kee ndó dión tein mií ndó. Chì ndi ndáa ndo'ó kátoó kakuu iin taa ndáya'i tein mií ndó, dá kíán kánian koni kuáchí dí'a ndó noó dao kà ndó. 44 Ta ndi ndáa ndo'ó kátoó kakuu noó, dá kíán kánian koni kuáchí dí'a ndó noó ndidaá kà ndó. 45 Chì kò ní kásaá ta'on nà nì nduu taa ñayuu yó'o ñà koni kuáchí dí'a ñayuu noó ná. Dí'a nì kásaá nà koni kuáchí dí'a na noó ñayuu, ta nakí'o na mií ná kuu nà, ta dión, dá dí'tá ná ndidaá ñayuu tixi ndá'a ñà kánian ndo'o na sá'á kuachi kée na —kaá Jesús.

Di'a nì kuu, dá nì nduvá'a Jesús iin taa kò túu noó naní Bartimeo

46 Dá nì saá nà iin ñoo naní Jericó. Dá tá nì keta na ñoo ñóó kua'an nà xí'ín tã xionoo xí'ín ná, kúú kua'á ndá'o ñayuu tákuei kua'an sata ná. Ta ió iin taa kò túu noó naní Bartimeo, rá kúú de'e rá naní Timeo. Ta yu'ú íchì ñóó ió rá sáti ra. 47 Tá nì sejdó'o ra ñà vei Jesús, nà ñoo Nazaret, kúú nì kasa'á káyu'ú rá:

—iJesús, de'e nà ve'e rey David, ku'ú ini ní sá'í!

48 Ta kúú kua'á ndá'o ñayuu nì kasa'á dánani ñaá ná, dá ná kutádjí rá, ká'an ná. Tído nì'i cháá kà nì kasa'á káyu'ú rá:

—iDe'e nà ve'e rey David, ku'ú ini ní sá'í!

49 Dá nì sa tuu tóo Jesús, dá nì sa'anda nà choon noó ñayuu ñóó ñà ná ka'an nà xí'ín taa ñóó saá rá noó ná.

Dá nì kaa ñayuu ñóó xí'ín rá:

—Ndeé koo inon, ta nakuijin ndichi, chì kána Jesús káa yó'o ko'on.

50 Dá nì dakána ra kotó rá. Kúú nì nakuijin ndichi rá. Dá nì kee ra kua'an rá noó iin Jesús. 51 Dá nì ndatón ñaá ná:

—¿Ndí kjan kónon keei xí'ón?

Dá nì kaa tã kò túu noó ñóó:

—Maestro, kónij ñà natuu nooí.

52 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'an viti, chì sá'á ñà kándéé inon yu'ú, sá'á ñóó nì nduvá'ón.

Ta kúú vití'ón dí'a nì natuu noó rá. Ta kúú nì kee ra tákaa ra Jesús kua'an rá.

11

Di'a nì kuu, dá nì ku'ú Jesús ñoo ká'ano Jerusalén

1 Kúú nì kuyati na ñoo Jerusalén, chì sa nì kasandaá yati na ñoo naní Betfagé xí'ín ñoo naní Betania. Ta ñóó kúú noó né'e tá'an yati xí'ín iin yúku naní Olivos. Dá nì sa'anda Jesús choon noó uu tã xionoo xí'ín ná, 2 ta kaá nà xí'ín rá:

—Kua'an ndó ñoo ló'o nákaa chí noó káa. Tá nì saá ndó nì ku'ú ndó káa, dá nani'i ndó noó ndíko iin burro, kirí kò ñá'a kandodó ná. Tá nì naní'i ndó rí, dá ndaxí ndó rí kandaka ndó kii ndó. 3 Tá ndáa nà ndatón ñaá: “¿Ndivá'a ndaxí ndó rí?”, dá kaa ndó xí'ín ná: “Dá chì xinnó'o sato'o ndu rí, ndi'i daá, dá tanda'á ná ndu kii ndu ndaka ndu rí”, kaa ndó —kaá Jesús xí'ín rá.

4 Dá nì kee ra kua'an rá. Ta kúú nì naní'i rá noó ndíko burro ñóó yati yé'é ve'e iin yu'ú íchì ñóó. Dá nì ndaxí rá rí. 5 Tá nì xini dao ñayuu ndíta ñóó, dá nì ndatón ñaá ná:

—¿Ndivá'a ndaxí ndó burro xaan?

6 Dá n̄i kaa r̄a t̄at̄o'ón k̄i'o n̄i ka'án Jesús x̄í'ín rá. Dá n̄i sonó vá ná n̄é'e ra burro ñoó kua'án r̄a. 7 Ta ndáka ra r̄i n̄i saa r̄a noo ío Jesús, dá n̄i ch̄ikodó rá kotó r̄a sat̄a r̄i. Dá n̄i kaa Jesús kanóo na kua'án n̄a.

8 Dá n̄i kasá'á kuá'a nd̄a'o ñayuu ch̄indei na kotó n̄a me'í íchi noo veí Jesús ñoó. Ta dao k̄a n̄a n̄i sa'anda nd̄a'a ȳíto, dá n̄i ch̄indei naan íchi noo ya'a na ñoó.

9 Ta ñayuu x̄io noo kua'án noo Jesús x̄í'ín ñayuu tákuei veí chí sat̄a ná n̄i kasá'á káyu'ú ná:

—iNá natiin Ndios ñañó'ó! iNá ká'ano kúu n̄a yó'o, ch̄i veí na x̄í'ín choon sato'o yo Ndios! 10 iNá ká'ano kúu n̄a yó'o, ch̄i veí na dándáki na ñoo yo t̄at̄o'ón n̄i d̄andáki ñaá rey David tá sa na'á! iNá natiin Ndios ñañó'ó nd̄a noo ío n̄a noo dikó! —kaá ñayuu ñoó.

11 Dá n̄i ku'u Jesús ñoo Jerusalén. Dá n̄i sa'án n̄a ve'e ño'o ká'ano. Tá n̄i ndi'i n̄i sa nde'é ná ndidaá ña'a ío ñoó, dá n̄i kee na kua'án n̄a ñoo naní Betania x̄í'ín ndin ux̄i ūu t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná, ch̄i sa n̄i ini va.

Di'a n̄i ndo'o iin taño'ó n̄i kee Jesús

12 Tá n̄i t̄u noo iin k̄a kūu ñoó, dá n̄i k̄ankuei na ñoo Betania kua'án n̄a. Dá nda'í n̄i kasá'á kūko Jesús. 13 Ta kúu n̄i xini x̄í'ká vá ná íin iin taño'ó, ta ndato kūí íin nd̄a'a r̄a. Dá n̄i kee na kua'án n̄a noo íin rá, ná kande'á á íin t̄iño'ó keí ná. Tído tá n̄i saa n̄a n̄i sa nde'é ná, kúu k̄o t̄a'ón t̄iño'ó íin noo r̄a.

Sav̄a nd̄a'a óon va rá íin, ch̄i k̄o ñá'a ta'on kasandaá yōo kuiin rí. 14 Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín taño'ó ñoó: —iNi iin kūu k̄a ná o keí ni iin tó'ón ñayuu kūi'í yo'ó!

Ta kúu n̄i seídó'o va t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná ña dión n̄i kaa n̄a.

Di'a n̄i kuu tá n̄i taó ndi'í Jesús t̄a díkó x̄í'ín t̄a x̄iin kua'án r̄a sat̄a vé'e ño'o ká'ano

15 Tá n̄i ndi'í, dá n̄i nasáa n̄a ñoo Jerusalén. Dá n̄i ku'u na yé'é ve'e ño'o ká'ano. Dá n̄i kasá'á ná taó ndi'í na t̄a díkó x̄í'ín t̄a x̄iin kua'án r̄a sat̄a vé'e. Kúu n̄i d̄akuéi na ndidaá mesa noo ndéi t̄a nádaon di'ón. Kúu n̄i sata ni'ini na téj kándi'í t̄a ndéi díkó paloma. 16 Kúu k̄o ní sóno ta'on na ña chika'anda ni iin tó'ón ñayuu ini yé'é ve'e ño'o ñoó x̄í'ín ña'a né'e na kua'án n̄a.

17 Ta kúu ñoó n̄i kasá'á Jesús dána'a n̄a noo ñayuu ñoó, ta kaá n̄a:

—Á k̄o ndúsaa ta'on ini ndo ña di'a va kaá tuti ij Ndios: “Ve'e yu'ú kúu iin ve'e noo kánian nataka ñayuu ndéi iin ní kúu ñayuú, dá ka'án n̄a x̄í'ín yu'ú”, kaáan? Tído ndo'ó kúu n̄a ndéi kéean t̄at̄o'ón iin k̄ao t̄a kūi'íná —kaá n̄a.

18 Tá n̄i ni'í tó'ón t̄a dána'a ley Moisés x̄í'ín t̄a dut̄i sakuá'a ña n̄i kee na dión, dá n̄i kasá'á rá ndúkú rá ndi kee ra, dá ka'án ñaá rá. Tído yu'ú r̄a, ch̄i ndidaá kúu vá ñayuu ñoó n̄i naá ini seídó'o na ña dána'a Jesús. 19 Dá tá n̄i kuaá kūu dáá ñoó, dá n̄i keta Jesús ñoo Jerusalén kua'án n̄a x̄í'ín t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná.

Di'a kua'án ña n̄i daná'a Jesús sa'á taño'ó n̄i da'íchi n̄a ñoó

20 Tá n̄i t̄u noo iin k̄a kūu, dá n̄i ya'a yati na noo íin taño'ó ñoó, kúu n̄i xini t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná ña nda yo'o ví rá n̄i ichi. 21 Dá n̄i ndúsaa ini Pedro ña n̄i ka'án Jesús x̄í'ín yíto ñoó. Dá n̄i kaa r̄a:

—Maestro, káa ch̄i, taño'ó, kirá n̄i dat̄ái ch̄i'an mií ní káa, n̄i ichi va rá.

22 Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Kandeé ká'ano ini ndo Ndios. 23 Mif̄an ndaa kuiti ná ka'in x̄í'ín ndó; ndi ndaa ndo'ó n̄i kuu va ná ka'án x̄í'ín yúku káa: “Kuxoo, ta kua'án d̄aketón miíon ini taño'ó káa”, ta torá k̄o nákaní kuáchi ini ndo, ta kándisa ndaa ndo ña k̄i'o dión koo, dá k̄ian kasandaá ndisa va ña n̄i ka'án ndo. 24 Sa'á ñoó ká'in ña ndidaá kúu vá ña'a ná kaka ndo noo Ndios, ta kandeé ká'ano ini ndo ná, ta kúu ni'í ndisa va ndóan. 25 Tído tá tein ká'án ndo x̄í'ín Ndios, ku'u ká'ano ini ndo sa'a ñayuu naá tá'an x̄í'ín ndó, dá k̄ian nda tat̄a ndo Ndios, n̄a ío induú, k̄i'o ká'ano ta'ani ini n̄a sa'á kuáchi mií ndó. 26 Ch̄i tá ná o kú'u ká'ano ini ndo sa'á ñayuu ñoó, dá k̄ian ni tat̄a Ndios, n̄a ío induú, o kú'u ká'ano ta'on ini sa'á kuáchi mií ndó —kaá Jesús.

Yó'o n̄i ndato'ón t̄a fariseo Jesús ndá yo'o n̄i x̄i'o choon noo ná

27 Dá nì k̄asáꞑa tuku Jesús x̄í'ín t̄a x̄íonoo x̄í'ín ná ñoo Jerusalén. Dá nì k̄asá'á ná x̄íonoo na noꝝ iin ve'e ño'ò ká'ano ñoo. Dá nì natuu yati t̄a dut̄i sakuꞑ'a, x̄í'ín t̄a dána'a ley Moisés x̄í'ín t̄a sá'ano ñoo. 28 Dá nì ndat̄o'ón rá Jesús:

—¿Ndá choon né'e ní ña nákaꞑa ní kée ní di'a? Ta, ¿ndá yoo nì x̄i'ò choon yó'ò noꝝ ní ña kee nían? — kaá ra.

29 Dá nì kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Ta ná ndat̄o'ón ta'ani yu'u ndo'ó sa'a iin ña'a. Tá nì kat̄i'a ndó nì nandió né'e ndóan, dá kast̄o'on yu'u x̄í'ín ndó ndá yoo nì x̄i'ò choon noꝝ ña kéei ña yó'ò. 30 ¿Ndá yoo nì x̄i'ò choon noꝝ Juan ña s̄a dakódo ndúta ná ñayuu? ¿Á Ndios nì x̄i'oan, o t̄a? Ka'an ndo ná kande'á —kaá na.

31 Dá nì k̄asá'á ndat̄o'ón tá'an mií rá ndíta ra:

—Tá ná kaa yo ña Ndios nì x̄i'ò ñaá, dá k̄ian kaa ra x̄í'á: “¿Ndiva'a k̄o ní kándisa ndó ña nì daná'a ra, tá daá?” 32 Tído, o kúu ta'on kaa yo ña t̄a nì x̄i'ò ñaá.

Dióon nì kaa ra, ch̄i yu'ú ra kée ñayuu kuá'a ñoo. Ch̄i ndidaá vá noꝝn kándisa ña miífan ndaa ndisa Juan nì s̄a kuu iin profeta nì t̄anda'á Ndios nì kii. 33 Dá nì kaa ra x̄í'ín Jesús:

—K̄o ná'á ta'on ndu'u ndá yoo nì x̄i'ò choon noꝝ Juan.

Dá nì kaa na x̄í'ín rá:

—Ta ni yu'u o kast̄o'on ta'on x̄í'ín ndó ndá yoo nì x̄i'ò choon noꝝ ña kéei ndidaá ña yó'ò —kaá na.

12

Di'a kua'an ña nì nakani Jesús sa'á ña nì ndo'o iin sato'o uva

1 Dá nì k̄asá'á Jesús dákf'ín tá'an na dao ña'a x̄í'ín to'on dána'a na, ta kaá na:

—Iin kuꝝ nì dandee iin t̄a yit̄o uva noñó'ò rá. Ta nì ch̄ikaa ra korráan. Dá nì kava'a ra noꝝ ko'óní ndúta uva ñoo. Ta nì kava'a ta'ani ra iin ve'e dikó noꝝ kanóo ra kandaa uva ñoo.

'Dá nì dikó ndodó raan noꝝ dao k̄a t̄a kéchóon. Dá nì kee ra kua'an x̄íká rá. 2 Dá tá nì x̄inkoo tiempo ta'anda uva ñoo, dá nì sa'anda ra choon noꝝ iin mozo ra ña ná ko'on ra noꝝ ndéi t̄a kéchóon ñoo natiin ra uva, kirí kánian ni'í rá. 3 Tído tá nì saꝝ mozo ñoo, dá nì ndakuei t̄a kéchóon noꝝ uva ñoo nì kani ñaá rá. Ta ni iin ña'a k̄o ní x̄i'ò ra kane'e mozo ñoo no'ò ra. 4 Dá nì nandió k̄o tuku sato'o ñoo nì sa'anda ra choon noꝝ iin k̄a mozo ra kua'an ra. Tído tá nì saꝝ ra noꝝ ndéi t̄a kéchóon ñoo, dá nì ndakuei tuku ra nì kani ñaá rá x̄í'ín yuu, ta nì darkue'e ra diní rá, ta nì ndeine'e ñaá rá. 5 Dá nì nandió k̄o tuku sato'o ñoo nì sa'anda ra choon noꝝ iin k̄a mozo kua'an ra. Tído tá nì saꝝ ra, dá nì sa'ání ñaá t̄a kéchóon ñoo. Ndi'i daá, dá nì sa'anda sato'o ñoo choon noꝝ kua'a k̄a mozo kua'an ra. Tído dao ra nì kani ra, ta dao k̄a ra nì sa'ání rá.

6 'Ta ndadá iin tó'on vá ñayuu kamaní chinda'á rá ko'on. Ta yó'ò kúu iin tó'on diní de'e maní rá. Kúu nì sa'anda ra choon noꝝ x̄i kua'an x̄i, ch̄i di'a nì kaa ra: “Ndá ndi kuu koo va ñañó'ò rá noꝝ de'i”, kaá ra. 7 Tído tá nì saꝝ x̄i, ta kúu nì k̄asá'á ndat̄o'ón kue'é t̄a kéchóon ñoo: “T̄a kaa kúu ra natiin ndidaá kúu ñó'ò yó'ò noꝝ tatá x̄i. Kó'ò ka'ání yó x̄i, dá ná kandoo ndi'i ñó'ò yó'ò noꝝ mií yó”, kaá ra. 8 Dá nì tiin ñaá rá. Ta kúu nì sa'ání ñaá rá. Dá nì dakána ñaá rá nda sat̄a korrá noꝝ kaa yit̄o uva ñoo. 9 Ta, ¿ndí k̄ian kee sato'o uva ñoo viti, ká'an ndó? Kasaa ra, dá ka'ání ndí'i ra t̄a kéchóon ñoo, dá dikó ndodó ra ñó'ò noꝝ kaa yit̄o uva ñoo noꝝ dao k̄a t̄a kéchóon.

10 '¿Á k̄o óon ta'on ka'i ndó tuti ií Ndios? Ch̄i di'a kaáan:

Ta yuu nì kañó'ó t̄a kava'a ve'e,

ñoó di'a va nì kasandaá kakuu yuu tito.

11 Dióon nì kee sato'o yo Ndios x̄í'ín yuu ñoo.

Sa'á ñoo iin ña'a ndato nda'ò kían noꝝ yo.

12 Dá nì ka'an t̄a né'e choon ñoo tiin ra Jesús kadi ra ve'e kaa, ch̄i nì kandaa va ini ra ña sa'a mií vá rá nì nakani na to'on yó'ò. Tído yu'ú va ra kée ñayuu kuá'a ñoo. Sa'á ñoo nì dankoo ra Jesús, dá nì kee ra

kua'an ra.

Di'a ni kuu tá ni ka'an dao tãa dátúú rá Jesús

13 Tá ni ndi'i, dá ni tanda'a rá dao ka tã fariseo xí'in dao ka tã kuendá Herodes ña ná ko'on ra noo Jesús, ta nandukú rá ña dátúú ñaá rá, dá ná ya'a na noo ka'an na. 14 Dá tá ni saã ra noo nákaa Jesús, dá ni kaa ra xí'in ná:

—Maestro, ná'á vá ndu'u ña kúú ní iin na ndaa. Ta ko yu'u ní ni iin tó'on ñayuu, chi ko né'e ní tandíni ndá yoo kúú iin rá iin ñayuu, á ndáya'i na o koó. Di'a dána'a ndaa ní íchi Ndios noo ndidaá ñayuu. Sa'á ñoó, ¿ndi kaá míí ní? ¿Á va'a ni kée yó chíya'i yó sa'a ñó'o yo noo ra kúú kuendá César o koó? —kaá ra.

15 Tído ni kandaã va ini Jesús ña kúú rá tãa uu noo, ta kátoó ra dátúú ñaá rá. Dá ni kaa na xí'in rá:

—¿Ndiva'a ndúkú ndó ña ya'i noo to'on ká'in? Tei tóo ndó iin di'on, ña chíya'i ndó sa'a ñó'o ndo, dá ná kande'á.

16 Dá ni xi'o tóo ra iin di'on kaa noo ná. Dá ni kaa na xí'in rá:

—¿Ndá na'ána kían ndá'a noo di'on yó'o? Ta, ¿ndá kuu kían ndá'a noán yó'o?

Dá ni kaa ra:

—Na'ána César kían xí'in kuu rá.

17 Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Nak'i'o ndó ña kúú ña'a César noo rá, tá dáá, ta nak'i'o ndó ña kúú ña'a Ndios noo ná.

Ta kúú ni naá vá ini tãa ñoó sa'á ña ni ka'an na dión.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús ña mífan ndaa nataki na ni xi'i

18 Dá ni kasáã dao tã saduceo noo Jesús. Ta ko kándísa ta'on ra ña nataki na ni xi'i. Dá ni ndato'on ñaá rá:

19 —Maestro, di'a kaá iin ley ni taa Moisés: “Tá ni xi'i iin tãa, ta ko ní sá io de'e yíí ra xí'in ñadi'í ra, dá kían kánian naki'in ña ñani ra tanda'a rá xí'an, dá kían koo iin de'e yíí naki'in kuu ñani ra.” 20 Ta viti, ni sa ndei usã ñani. Ta kúú ni tandá'a tã kúú noo ñoó, tído ni xi'i va ra, ta ko tã'on de'e yíí ra ní sá io xí'in ñadi'í ra. 21 Sa'á ñoó ni tandá'a ñani ra xí'an. Tído ni xi'i ta'ani tã kúú uu ñoó, ta ko ní sá io tuku de'e yíí ra xí'an. Ta kúú dión ta'ani ni ndo'o tã kúú oni. 22 Ta dión ta'ani ni ndo'o ndin usã ñani ñoó, chi ni xi'i ndi'i ra, ta ni iin ra ko ní sá io de'e yíí xí'an. Tá ni ndi'i, dá ni xi'i ta'ani míí ñá'a ñoó. 23 Sa'á ñoó, tá ná kasandaá kuu nataki na ni xi'i, ¿ndi káa iin tãa ñoó kakuu yíí ñá'a ñoó, chi ndin usã va ra ni sa kuu yíjan? —kaá ra.

24 Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Ko ná'á ta'on ndó ndí kán ká'an ndo, chi ko kékuendá ta'on ndó ña ká'an tuti ij Ndios, ta ni ko nákoní ta'on ndó choon ká'ano ío noo ndá'a ná. 25 Dá chi tá ná kasandaá kuu nataki ñayuu ni xi'i, o koo ka ña tanda'a ná, ta o kí'o ka na de'e dí'í na tanda'a xí, dá chi tát'on kí'o ndéi ángel induú, nda kí'o dión vá kandeí na. 26 Tído viti ná ko'in kastó'in xí'in ndó ña mífan ndaa nataki na ni xi'i. ¿Á ko óon ta'on ka'i ndó to'on ni taa Moisés? Chi tein kéj yitó táka ló'o ñoó, dá ni kaa Ndios di'a xí'in ná: “Yu'u kúú Ndios noo Abraham, ta yu'u kúú Ndios noo Isaac, ta yu'u ta'ani kúú Ndios noo Jacob.” 27 Dión ni kaa na, dá chi ko kúú ta'on na Ndios noo na ni xi'i, di'a noo na takí vá kúú ná Ndios, chi ndidaá vá ñayuu ndéi takí noo ná. Sa'á ñoó yá'a nda'o ndo'ó sa'á ña ko kándísa ndó ña nataki na ni xi'i —kaá na.

Yó'o dána'a Jesús ndi káa choon ndáya'i cháá ka ni sa'anda Ndios keeá

28 Dá ni natuu yati iin tãa dána'a ley Moisés, ta ni seido'o ra ña ni ka'an Jesús xí'in tã saduceo ñoó. Kúú ni katóni ini ra ña va'a nda'o ni nandíó né'e na ña ni ndato'on ñaá rá sa'á na ni xi'i. Sa'á ñoó ni ndato'on ñaá rá:

—¿Ndi káa iin choon ndáya'i cháá ka noo ndidaá ka choon ni sa'anda Ndios keeá?

29 Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Choon ndáya'i cháá k̄a noo ndidaá k̄a choon n̄i sa'anda Ndios keeá k̄ian kaáan di'a: “Kueídó'o ndó'o, n̄a n̄oo Israel. Ndios, n̄a kúú sato'o yo, iin tó'ón din̄i mií vá ná kúú Ndios. 30 Kon̄i ndo sato'o yo Ndios x̄í'ín ndino'o n̄ío ndo, x̄í'ín ndino'o ini mií ndó, x̄í'ín ndidaá ñaxintón̄i ndo, ta x̄í'ín ndidaá kúú ndée ndo.” Ñ̄a yó'o kúú choon ndáya'i cháá k̄a n̄i sa'anda Ndios keeá. 31 Ta ñ̄a kúú ū k̄ian sá kí'ín tá'an x̄í'ín ñ̄a yó'o, ch̄i di'a kaáan: “Ku'̄u ini ndo sa'á ñ̄ayuu x̄í'ín ndó tát̄'on k̄i'o ndó'o ndó x̄í'ín mií ndó.” Ta koó k̄a choon ndáya'i cháá k̄a noo ndin nduú choon yó'o —kaá n̄a.

32 Dá n̄i kaa t̄aa dána'a ley Moisés ñ̄oo x̄í'ín ná:

—V̄a'a nda'o n̄i ka'an ní, maestro. Ndaa kuití n̄i ka'an ní ñ̄a iin tó'ón din̄i vá kúú Ndios. Ta koó k̄a iin k̄a Ndios, sava'a iin tó'ón din̄i miíó ná kúú ná. 33 Ta ndáya'i cháá k̄a ñ̄a kon̄i yo Ndios x̄í'ín ndino'o n̄ío yo, x̄í'ín ndidaá ñaxintón̄i yo, x̄í'ín ndino'o ini miíá, x̄í'ín ndidaá kúú ndée yo, ta ku'̄u ini yo sa'á ñ̄ayuu x̄í'ín yó tát̄'on k̄i'o ndó'o yó x̄í'ín mií yó. Ta ñ̄a yó'o k̄ian ndáya'i cháá k̄a o d̄uú ndidaá k̄a ñ̄a'a dákej yo noo Ndios, o ndidaá k̄a ñ̄a'a dóko yo noo ná —kaá ra.

34 Tá n̄i seídó'o Jesús ñ̄a va'a nda'o yíko n̄i ka'an ra, dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín rá:

—Ndadá cháá vá káman̄i, ta kuu ndu'u yo'ó t̄ixi ndá'a Ndios —kaá n̄a.

Ta kúú ni iin tó'ón k̄a ra ko ní x̄i'o ndeé iní natuu ndat̄'ón rá Jesús sa'a dao k̄a ñ̄a'a.

Di'a kua'an ñ̄a n̄i daná'a Jesús sa'a Cristo, n̄a dákaiki ñ̄aá

35 Nákaa Jesús dána'a n̄a yé'é ve'e ñ̄o'o ká'ano ñ̄oo, dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín ñ̄ayuu ñ̄oo:

—¿Ndiva'a dána'a t̄aa dána'a ley Moisés ñ̄a tein n̄a ve'e rey David kixi Cristo, n̄a dákaiki ñ̄aá? 36 Ch̄i di'a va n̄i kaa mií David tá n̄i nakutí ná x̄í'ín Esp̄iritu īi Ndios:

Di'a n̄i kaa sato'o yo Ndios x̄í'ín n̄a kúú sato'i:

“Kakoo yo'ó xoo kuá'a yu'̄u

ndaá ná kasandaá kuu nataán ndí'ii

t̄a xiní u'̄u ñ̄aá t̄ixi sa'on.” \m 37 Mií David kaá ñ̄a sato'o n̄a kúú Cristo, sa'á ñ̄oo, ¿ndiva'a dána'a ra ñ̄a kii Cristo tein n̄a ve'e na, tá dáá? —kaá Jesús.

Kádij nda'o ini ñ̄ayuu kuá'a ñ̄oo ndeí na seídó'o na ñ̄a dána'a Jesús.

Di'a kua'an ñ̄a n̄i ka'an Jesús sa'a ñ̄a kini kée t̄a dána'a ley Moisés

38 Dá n̄i kaa ta'ani Jesús noo dána'a n̄a noo ñ̄ayuu ñ̄oo:

—Koo ini ndo kandaa ndo mií ndó noo t̄aa dána'a ley Moisés, dá ch̄i kátoó ra kandixi ra da'ón nán̄i, ta kón̄i ra ñ̄a ka'an ñ̄ayuu ndisá'an x̄í'ín rá x̄í'ín ñ̄año'ó noo x̄ionoo ra noo yá'i. 39 Ta kátoó ta'ani ra kandeí ra noo téj kúú noo ini ve'e noo náta n̄a ñ̄oo yo, ta kátoó ta'ani ra kandeí ra téj kúú noo noo ndeí t̄a ndáya'i sásá'an ra noo ió víko. 40 Ta x̄ío ndaa ra ve'e n̄a kuáan. Ta sa'á ñ̄a kón̄i ra ñ̄a ka'an va'a ñ̄ayuu sa'a rá, sa'á ñ̄oo ná'á x̄ik̄a ta'i rá noo Ndios. T̄a yó'o kúú ra ya'i nda'o chiya'i ra noo Ndios sa'a ñ̄a kée ra dión —kaá n̄a.

Di'a n̄i kee iin ñ̄a'a kuáan kúnda'í

41 Ió Jesús yati noo taán ñ̄ayuu d̄i'ón ini sato, ñ̄a dóko ná noo Ndios ini yé'é ñ̄o'o ká'ano ñ̄oo, ta nde'é ná ndi kée iin rá iin ñ̄ayuu ñ̄oo taán n̄a d̄i'ón ñ̄oo. Ta kuá'a nda'o n̄a kuiká taán kuá'a nda'o d̄i'ón. 42 Dá n̄i kasáa ta'ani iin ñ̄a'a kuáan kúnda'í. Ta kúú n̄i taáan ū d̄i'ón k̄a kuálí. Kúú cháá nda'o ndáya'i ñ̄a.

43 Dá n̄i kana Jesús t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná, dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'ín x̄í'ín ndó ñ̄a ñ̄a'a kuáan kúnda'í káa n̄i taán kua'a cháá k̄a d̄i'ón noo ndidaá k̄a ñ̄ayuu káa, 44 dá ch̄i ndidaá n̄a káa n̄i taán ñ̄a kándoo noo vá ná. Tído ñ̄a'a káa, va'ará kúnda'í vián, n̄i taán ndí'an ñ̄a né'e va'an katakian —kaá n̄a.

Yó'o kúú noo dána'a Jesús ña naá vá ve'e ño'o ká'ano

1 Tá ni keta Jesús yé'é ve'e ño'o ká'ano ñoó, dá ni kaa iin òò xíonoo xí'ín ná:

—Maestro, kande'é ní, kí'ò dión ví ná'ano yuu káa, ta kí'ò dión ví ñóchí káa ve'e ño'o ká'ano káa.

2 Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ñóchí ndá'o káa ve'e ño'o ká'ano káa, xinóon? Tído kana'ón ña ni iin tó'ón yuu káa o kándoo kandodó tá'an, chí koon ndí'i vaan —kaá na.

Kásto'on Jesús ndí kían koo, dá naá ñayúú yó'o

3 Dá ni sa koo Jesús ndika yúku naní Olivos chí xoo noo túu íin ve'e ño'o ká'ano ñoó. Dá ni ndato'ón xoo ñaá Pedro xí'ín Jacobo xí'ín Juan xí'ín Andrés:

4 —Kásto'on ní xí'ín ndu'u ndá oon koo dión. Ta, ¿ndí kían koo tá kua'an xinkoo ndidaá ña yó'o?

5 Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó, dá ná o dándá'í ñaá ni iin tó'ón ñayuu. 6 Chí kua'a ndá'o òò kasaa, ta kechóon ra kuú yú'u, ta kaa rá: “Yu'u kúú Cristo, na dáka'iki ñaá.” Ta kua'a ndá'o ñayuu kande'é rá dándá'í ra. 7 Tá ni kandaá ini ndo ña sa'ání tá'an iin ñoo xí'ín iin ka ñoo, ta ni ni'í tó'ón ndó ña naá tá'an dao ka ñoo ñó'o xíká, tído ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chí kí'ò dión káni vaan koo, tído ko ñá'a ta'on kasandaá kuú noo ndí'í. 8 Chí ndakuei dao nación naá tá'an xí'ín dao ka nación, ta kasá'a naá tá'an ta'ani ta né'e choon ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. Ta yó'o yó'o va kasá'a ni'í ndá'o òò. Ta yó'o rá yó'o ta'ani kasá'a koo tama. Ta ña yó'o kían koo, dá kasá'a ndo'ó cháá ka níño ñayuu ndéi ñayúú yó'o.

9 Tído ndo'ó, kandaa ndo mií ndó, chí kasá'a ñayuu nakí'o na ndo'ó noo ndá'a ta né'e choon. Ta kani na ndo'ó ini ve'e noo náta'ka na. Ta kandaka na ndo'ó ko'on na noo ta né'e choon ná'ano, noo ta kúú rey viti sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u. Dión koo, dá ni'í ndo kí'ò ndó kuendá sa'a yú'u noo ta né'e choon ná'ano. 10 Tído mií'án ndúsa kánian kanoo ñayuu dána'a na to'on va'a sa'a yú'u iin ní kúú ñayúú dinñó'ó ka, dá kasandaá kuú noo ndí'í. 11 Tído, tá ndáka na ndo'ó ni saá na ni nakí'o na noo ta né'e choon, o sa ndí'í ini ndo sa'a to'on ka'an ndo, ta o sa nákaní ini ndo. Sava'a to'on ni'í ndo noo Ndios, ñoo oon va kían ka'an ndo. Chí o dúú mií ta'on ndó ka'an. Espíritu íi Ndios va kúú na ka'an.

12 Ta iin ñani nakí'o ra ñani mií rá noo ta né'e choon, dá ka'ání ñaá rá. Ta dión ta'ani kee na kúú tatá xí'ín de'e ra. Ta ndakuei ta'ani dao de'e naá ra xí'ín tatá ra, dá ka'ání ñaá rá. 13 Chí kasá'a koni u'u ndidaá ñayuu ndo'ó sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u. Tído ndidaá na ni xi'o ndeé ini ni sa ndita ndaa xí'ín nda noo ndí'í kuií, noón kúú na ni'í ña káki na.

14 Tá ni xini ndo ío ña kini dáyakó ñaá, ña ni ka'an profeta Daniel sa'a, noo ko kánian kooan, dá kían na ndéi chí Judea ná kuino kíj ná ko'on na nda diní yúku. (Ndi ndaa ndo'ó, na ká'i ña yó'o, nata'í ini ndo sa'án, dá kandaá ini ndo.) 15 Ta na kándodó diní vé'e kuú dáá ñóó, ko kánian ndu'u na ve'e na nakí'in na ña'a na kane'e na ko'on na. 16 Dá ri na ñó'o yúku, ko kánian nandíó kuéi na no'o na nakí'in na kotó na. 17 Ta, inda'í kúú ví na ñá'a ñó'o de'e, ta nda'í kúú ta'ani ví na ndéi taleé chíchí tein kuú dáá ñóó! 18 Kaka ndo ña maní noo Ndios, dá ná dá'a ni ndo'ó ndó dión tein yoó vixi. 19 Chí kuú dáá kakuu iin kuú noo ndo'ó naní níño ñayuu. Dá chí nda ni kasá'a vá sa'a ñayúú, ta nda viti ko óon ta'on ndo'ó ñayuu tát'o'on kí'ò ndo'ó na tein kuú dáá ñóó. Ta ni iin kuú ka o koo dión. 20 Tído tá ko ní chítuu sato'o yo Ndios tandó'ó vei koo tein kuú dáá ñóó, dá kían ndí'i va ñayuu ñoo naá. Tído sa'a ña kúú ini na sa'a ñayuu ni kaxi mií ná, sa'a ñoo chituu na tandó'ó koo tein kuú dáá ñóó.

21 Tá ka'an iin ñayuu xí'ín ndó: “Kande'é ndó, yó'o nákaa Cristo, na dáka'iki ñaá”, o tá kaa na xí'ín ndó: “Kande'é ndó, chí káa nákaa na”, ná dá'a ni kandía ndó. 22 Chí ndakuei dao òò to'ón, ta kaa ra ña mií rá kúú Cristo. Ta ndakuei ta'ani profeta to'ón. Ta kee ra ña'a ndato, xí'ín ña'a ná'ano, dá dándá'í ra ñayuu. Ta kúú nda ñayuu ni kaxi mií Ndios ndukú rá dándá'í ra. 23 Sa'a ñoo kaon koo ndó, chí sa ni datí'ai ndo'ó tá ko ñá'a koo dión.

Di'a koo, dá nandió koo tuku Jesús kii na ñayúú yó'o

24 Dá ni kaa ta'ani Jesús:

—Tein kuú dáá ñóó, tá ni ndi'i ni sa io tãndó'ó ká'ano ñóó, dá nakuiin naá ndindii, ta ni yoó ka o tóon.

25 Dá kuei tĩnoo ñó'o induú káa, ta kidi ni'ini ña ná'ano ñó'o induú. 26 Dá ví koni ndo na ni nduu tãa ñayúú yó'o kii na tein viko, ta ndato naye'e ndaa na noo kii na xí'ín ndidaá choon kómí ná. 27 Ta ka'anda na choon noo ángel vei xí'ín ná ko'on na nakuaka na ndidaá kúú ñayuu ni kaxi míí ná ndéi ndin komi xoo tachí, chí ko'on na noo xíká cháá ka noo kúú noñó'ó yó'o, ta ko'on ta'ani na noo kúú noo xíká cháá ka induú dá nditútí ná noo Jesús.

28 'Kane'e ndó kuendá tát'on kée taño'ó. Tá ni nduyúta noo ra, ta vei nóma yúta kuálí ra, kúú sa ná'á vá yó ña sa ni kuyati yoó koon daí. 29 Ta dión ta'ani, tá ni xini ndo ni kasá'á kúú tãndó'ó yó'o, dá kían kana'á ndó ña sa ni kuyati va kuú nandió kooi kasaaj.

30 'Mífan ndaa kuiti ná ka'in xí'ín ndó ña o kuú ta'on ñayuu ndéi tiempo daá nda ná koo ndidaá ña yó'o. 31 Induú káa xí'ín noñó'ó yó'o naá váán. Tído t'on ká'in, o yá'a ta'an vaan.

32 'Tído ni ko iin ta'on ná'á ndá kuú kakian, o ndá hora kooan, ta ni ángel ndéi induú ko ná'á, ta ni na kúú de'e Ndios ko ná'á, chí iin t'ón diní míí vá tatá Ndios kúú na ná'á. 33 Sa'á ñoó kaño'o ini ndo, ta ka'an ndo xí'ín Ndios, chí ko ná'á ta'on ndó ndá oon koo dión.

34 'Chí kíán tát'on kí'o ndó'o iin tãa kua'an xíká. Tá ko ñá'a kana ra ko'on ra, dá ni ñankoo tóo ra ve'e ra noo ndá'a tãa kéchóon noo rá. Dá ni xí'o ra choon noo iin rá iin ra. Dá ni sa'anda ta'ani ra choon noo tãa ndaa yé'é rá ña ná kaño'o ini ra. 35 Kí'o dión ta'ani kaño'o ini ndo, chí ko ná'á ta'on ndó ndá oon nandió koo tuku na kúú sato'o ndo kasaaj na. Chí oon ni ví kasaaj na tá ni kuaá, o kasaaj na dao ñóó, o kasaaj na tá ni kana chéli, o kasaaj na tá ni tuu noo. 36 Chí iin ndakána va kasaaj na, sa'á ñoó kaño'o ini ndo, dá kían ná dá'a ni natiin na ndo'ó ndéi ndó kídi ndo. 37 Ña ká'in xí'ín ndo'ó yó'o, ká'in xí'ín ndidaá kúú ñayuu ña ná kaño'o ini na —kaá Jesús.

14

Yó'o ni ndátó'ón kue'é tã né'e choon ndi kee ra, dá tiin ra Jesús

1 Ta kómaní vá uu ka kuú, dá koo víko pascua, dá seí na Israel pan ko ní kí'ín tá'an xí'ín ña dákuíta tachí ñaá. Kúú ni kasá'á ndátó'ón mañá ndidaá tã duti saku'a xí'ín tãa dána'a ley Moisés ndi koo kee ra, dá tiin ra Jesús, dá ná ka'áni ñaá tã né'e choon. 2 Dá ni kaa ra:

—Ná dá'a ni tiin yoó ra tein víko, dá chí ndakuei ñayuu nakuina vaq na kí'ín na sa'a rá —kaá ra.

Di'a ni kuu tá ni kuei iin ñá'a ndutá támi sá'an diní Jesús

3 Ta nákaaj Jesús ñoo Betania noo kúú ve'e iin tãa naní Simón, tá'an ra ni sa ndo'o kue'e táf'i. Ta noo ío Jesús mesa, kúú ni kasáa iin ñá'a, ta né'an iin tindo'o ló'o ni kava'a xí'ín yuu dífon naní alabastro. Ta ñóó ñó'o ndutá támi sá'an naní nardo. Ta ndutá ya'i nda'o kúú rá. Ta kúú ni ta'ávían diko tindo'o ñóó, dá ni kuei ndi'an ra diní Jesús. 4 Ta kúú ni xido nda'o ini dao tãa ndéi ñóó, dá ni kasá'á rá ndátó'ón tá'an míí rá ndéi ra:

—¿Ndiva'a dánaa oon ñá'a káa ndutá támi sá'an káa? 5 Ta va'a ka ví ní díkó yoó ra, chí ya'i rá tát'on kí'o ní'i iin ñayuu kéchóon na oní ciento kuú, dá chindeé yoó na kúnda'í xí'ín dí'on ñóó, ní kúú —kaá ra. Sa'á ñoó ni kasá'á rá dánani ra ñá'a ñóó.

6 Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—O sa dánani ndó ñá'a yó'o. ¿Ndiva'a dáta'an ndoán? Chí ña va'a va kían ni keeán xí'ín yu'u. 7 Chí daá ndéi va ñayuu kúnda'í xí'ín ndo'o, ta kuu va chindeé ndó na ndá hora ká'an míí ndó. Tído yu'u, o kóo kuíí ta'oin xí'ín ndó. 8 Ñá'a yó'o kúú ná xí'o ndi'i tát'on kí'o sáa ndéean nooi, chí ni kuei ná ndutá támi sá'an diní, ta kí'o dión ni kenduuan yikí koñoi tát'on kí'o kooi nduxii. 9 Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndéi kúú míí vá noo dána'a na t'on va'a sa'í iin ní kúú ñayúú yó'o, nakani ta'ani na ña ni kee ñá'a

yó'o xí'ín yu'u, dá ná kaño'o ini ñayuu sa'á ña ni keeán —kaá Jesús.

Di'a ni kuu, dá ni kando Judas ña naki'o ra Jesús noo ndá'a ta duti kúu noo

10 Dá ni kee Judas Iscariote, tá'an ra nákaa tein ndin uxí uu ta xionoo xí'ín Jesús, kua'an ra dikó rá Jesús noo ta duti saku'a. 11 Tá ni seido'o ta duti ñoo ña ni ka'an Judas xí'ín rá, kúu ni kadij ndá'o ini ra. Dá ni kando ra ña kí'o ra di'on noo rá. Dá ni kasá'a ndúkú Judas ndí koo kee ra, dá naki'o ra Jesús noo ndá'a roón.

Di'a ni kuu tá ni sadini Jesús noo ndí'í kuii xí'ín ta xionoo xí'ín ná

12 Tá ni kasandaá kuú mií noo, ña kúu víko noo seí na Israel pan, tá'an ña ko ní kí'ín tá'an xí'ín ña dákuíta tachían, ta sa'áni na léko kuendá víko pascua, dá ni ndato'on ñaá ta xionoo xí'ín Jesús:

—¿Ndeí kóni ní ko'on ndu'u kenduu ndu ña kadíni yó kuendá pascua?

13 Dá ni sa'anda na choon noo uu ta xionoo xí'ín ná ñóó, ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'an ndo ñoo ká'ano káa. Ta káa naki'in tá'an ndó xí'ín iin ta ndío yoo ñó'o takuíi kua'an ra. Ta kúu karkuei ndó ra ko'on ndo. 14 Dá tá ni saa ra ni ndu'u ra ini ve'e, dá kaa ndo xí'ín ta kúu sato'o

ve'e ñoo: “Di'a kaá maestro ndu'u: ¿Ndi káa iin cuarto kí'o ní noo kadíni kuendá víko pascua xí'ín ta xionoo xí'ín?” kaa ndo xí'ín rá. 15 Dá ná dána'a ra iin cuarto ká'ano kánóo dikó, ta sa ió nduu vaan. Ta ñoo kenduu ndo ña'a ná kadíni yó —kaá Jesús.

16 Dá ni kee uu ta ñoo kua'an ra. Dá tá ni saa ra ñoo ñoo, kúu ni ndo'o ra táto'on káa rá ió ña ni ka'an Jesús xí'ín rá. Ta ñoo ni kenduu ra ña kadíni na kuendá víko pascua.

17 Dá tá ni kuaá ñóó, dá ni kasaa Jesús xí'ín ndin uxí uu ta xionoo xí'ín ná ve'e ñoo. 18 Dá ni sa ndei na mesa. Ta tein sásá'an na ñoo, dá ni kaa Jesús:

—Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña iin mií vá ndo'o, ta sásá'an dáó xí'ín yu'u, naki'o ñaá noo ndá'a ta xiní u'u ñaá —kaá na.

19 Dá ni kasá'a kúnda'í ndá'o ini ra. Dá ni kaa iin rá iin ra xí'ín ná:

—¿Á yu'u kúuí, tatá?

20 Dá ni kaa Jesús:

—Iin ta nákaa tein ndin uxí uu ndo kúu rá. Tá'an ra dáкета dáó ndá'a xí'ín yu'u ini ko'o, roón kúu rá.

21 Ta mífan ndaa ndo'o na ni nduu ta ñayuu yó'o táto'on kí'o ká'an tuti ij Ndios. Tído nda'í va ta naki'o ñaá noo ndá'a ta xiní u'u ñaá. Va'a cháa ka vífan ní xio dá'a ni kaki ta ñoo, ní kúu —kaá na.

22 Ta tein noo sásá'an na ñoo, dá ni tiin Jesús pan. Dá ni naki'o na ndivé'e noo Ndios. Dá ni sa'anda dao naan, dá ni xí'o naan noo ta ñoo. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Keí ndoán, chi ña xaan kúu yikí koñoi.

23 Dá ni tiin na copa. Dá tá ni ndí'i ni naki'o na ndivé'e noo Ndios, dá ni xí'o na ra noo ta xionoo xí'ín ná, ta ndidaá vá rá ni xí'i lú'u lú'u ra. 24 Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ndúta xaan kúu ni yu'u, kirá dáxinkoo ña ni kando Ndios kee na xí'ín ñayuu na, ta kuita ra sa'á kuachi kuá'a ñayuu. 25 Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña o nándió koo kai ko'i ndutá uva yó'o nda ná kasandaá kuú, dá ko'o saái ndutá uva noo ió Ndios dándáki na.

Yó'o ni ka'an Jesús ña ndata Pedro sa'a ná

26 Dá tá ni ndí'i ni keká'ano na Ndios xí'ín iin yaa, dá ni kee na kua'an na dinj yúku naní Olivos.

27 Dá ni kaa Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná:

—Ndidaá vá ndo'o dánkoo ndava'a ñaá sakuáa víti, dá chi di'a kaá tuti ij Ndios: “Dárkue'e ka'í yu'u ta ndáka léko, ta kúu ndi ndí'i va léko kuita noo ko'on.” 28 Tído tá ni ndí'i ni nataki, dá kúu noo noo ndo ko'in chí Galilea di'a, dá kasandaá ndo —kaá na.

29 Dá ni kaa Pedro:

—Va'ará ná dánkoo ndava'a ndidaá ta yó'o mií ní, tído yu'u, o kée ta'oin dión.

30 Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Mí'fan ndaa ná ka'in x̄í'ón ña s̄akuaá víti, tá k̄o ñá'a ta'on kana ché'li ta'ándá kúú ūu, ta kúú s̄a on̄i va ta'ándá ndat̄on s̄á'a yu'̄u.

31 Ta kúú n̄i ndundéé Pedro ka'an r̄a, ta kaá r̄a:

—V̄a'ará ná kánian kuu nduú'í x̄í'ín ní, tído o ndát̄a ta'oin sa'a ní —kaá r̄a.

Ta kúú k̄i'o dión ta'ani n̄i kaa ndidaá k̄a t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná ñóó.

Di'a n̄i kuu tá n̄i n̄i ndat̄ó'ón Jesús x̄í'ín Ndios iin noo naní Getsemaní

32 N̄i ndi'i, dá n̄i s̄a n̄a noo naní Getsemaní. Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín t̄a x̄ionoo x̄í'ín rá:

—Yó'o ni kande'í tóo ndó, dá ná ko'in ka'in x̄í'ín Ndios, dá kasaaj̄i —kaá n̄a.

33 Dá n̄i kee Jesús ndáka na Pedro x̄í'ín Jacobo x̄í'ín Juan kua'an n̄a. Dá n̄i kixi'an n̄i kunda'í nda'o ini Jesús, ta n̄i k̄asá'a ndó'o nda'o ní'ó ná. 34 Dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín rá:

—Nda'í nda'o kúu ini. S̄a ndaa nd̄i va kúú'í x̄in̄i. Yó'o ni kande'í tóo ndó, ta kaño'o ini ndo —kaá n̄a.

35 Dá n̄i kee Jesús kua'an n̄a lú'u k̄a chí noo. Dá n̄i s̄a ku'ín x̄it̄í ná, ta n̄i x̄ino ví taan n̄a nda' noñó'o. Dá n̄i x̄ik̄a n̄a noo Ndios ña tá ná kuu, dá ná o yá'a na ña v̄ei ndo'o na ñóó. 36 Ta di'a kua'an ña n̄i kaa n̄a:

—Tatá ló'o mi'í, ndidaá kúú vá ña'a kuu kee mi'í ní. D̄itá ní yu'̄u noo ndutá ova, ña kúú ña ndo'o ní'ó.

Tído ná dá'a ni kakuuan tát̄o'on k̄i'o kón̄i yu'̄u. Ná kakuuan tát̄o'on k̄i'o kón̄i mi'í ní —kaá n̄a.

37 Tá n̄i n̄andi'ó k̄oo na n̄i ndisáa n̄a noo ndéi ndin on̄i t̄a kua'an x̄í'ín ná ñóó, kúú s̄a k̄id̄i va ra ndéi ra. Dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín Simón Pedro:

—Simón, íá k̄id̄i vóon? ÍÁ k̄o x̄i'o ndéé ta'on inóon kaño'o inóon, v̄a'ará iin hora? 38 Kaño'o ini ndo, ta ka'an ndo x̄í'ín Ndios, dá ná dá'a ni kex̄ixi ña kini x̄í'ín ndó. Ch̄i s̄a ío nduu ní'ó ndo kee ndó ña kón̄i Ndios. Tído ña kón̄i ñ̄i ndo k̄ian chituu ñaá —kaá n̄a.

39 Dá n̄i sa'an tuku na n̄i ka'an n̄a x̄í'ín Ndios tát̄o'on k̄i'o n̄i ka'an n̄a x̄í'ín ná ta'ándá mi'í noó. 40 Dá tá n̄i ndisáa n̄a noo ndéi on̄i t̄a ñóó, kúú s̄a k̄id̄i tuku va ra ndéi ra, ch̄i sa'án̄i nda'o ñaá ña ma'án̄o. Ta k̄o ní'í vá rá ndí k̄ian ka'an r̄a x̄í'ín ná. 41 Ta kúú ta'ándá kúú on̄i n̄i ndisáa Jesús n̄i sa'an n̄a n̄i ka'an n̄a x̄í'ín Ndios. Dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín t̄a ñóó:

—iKud̄i ndo viti! iTa nani'í ndéé ndo viti! Cháá dión k̄a ni ná kax̄ian kud̄i ndo, ch̄i s̄a n̄i kas̄andaá va hora ña nak̄i'o ra n̄a n̄i nduu t̄a ñayuu yó'o noo ndá'a t̄a kóm̄i kuachi. 42 iNdakuei ndó, ná ko'o viti! Ch̄i s̄a kúyati t̄a v̄ei nak̄i'o yu'̄u noo ndá'a t̄a kóm̄i kuachi —kaá n̄a.

Di'a n̄i kuu tá n̄i tiin ra Jesús kandaka ra ko'on r̄a noó t̄a né'e choon

43 Kúú ká'an jí vá Jesús iin na, kúú s̄a n̄i k̄asáa va Judas, iin r̄a kúú kuendá ndin ux̄i ūu t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná. Ta kua'a nda'o t̄a v̄ei x̄í'ín rá. Dao ra né'e espada, ta dao k̄a r̄a né'e yíto. Ch̄i v̄ei ra x̄í'ín choon n̄i sa'anda t̄a dut̄i sakua'a, x̄í'ín t̄a dána'a ley Moisés, x̄í'ín t̄a sá'ano ñoo. 44 S̄a n̄i k̄ast̄o'on va Judas x̄í'ín t̄a ñóó ndi kee ra dána'a r̄a ndá yoo kúú Jesús, ch̄i di'a n̄i kaa r̄a:

—T̄a n̄i chitó'í noo ñóó, roón kúú tiin ndó kandaka ndó ko'on ndo, ta kanda v̄a'a ndó r̄a —kaá r̄a.

45 Dá tá n̄i natuu yati Judas noo iin Jesús, dá n̄i kaa r̄a x̄í'ín ná:

—Nákaa ní, maestro.

Dá n̄i chitó'í rá noo ná. 46 Dá n̄i natuu t̄a kua'a ñóó n̄i tiin ra Jesús.

47 Ta kúú iin t̄a iin x̄í'ín Jesús n̄i taó rá espada r̄a. Ta kúú n̄i ch̄it̄o'on r̄a do'o iin t̄a kéchóon noó t̄a dut̄i kúú noó. 48 Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín t̄a kua'a ñóó:

—ÍÁ t̄a ku'íná vá kée ndó yu'̄u kúú'í, sa'a ñoó v̄ei ndó x̄í'ín espada x̄í'ín yíto tiin ndó yu'̄u? 49 Ta ndidaá ku'í vá n̄i s̄a káaj̄i x̄í'ín ndó yé'é ño'o ká'ano s̄a daná'í noo ndo, ta k̄o ní tiin ta'on ndó yu'̄u. Tído ndidaá ña yó'o kúu viti, dá ná x̄inkoo to'on ká'an tuti ij̄ Ndios —kaá n̄a.

50 Ta kúú ndidaá vá t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná n̄i dan̄koo ndava'a ñaá, ta n̄i x̄ino ra kua'an r̄a.

Di'a n̄i ndo'o iin tayí'í n̄i kan̄kono kua'an

51 Ta sata ñayuu kuá'a ñoo tákaa iin tayí kua'an xi. Ta sava'a iin sávana va ndíxi xi kua'an xi. Kúu ni tiin ta'ani ñaa rá. 52 Tído ni dayáa xi sávana ñoo. Ta kúu ndaa ni kankono vichí xí kua'an xi.

Di'a ni kuu tá ni sa íin Jesús noo mií ta duti kúu noo

53 Dá né'e ra Jesús ni saq ra noo ió mií ta duti kúu noo. Dá ni nataka ta'ani ndidaá kúu ta duti sakuá'a, xí'ín ta sá'ano ñoo, xí'ín taa dána'a ley Moisés. 54 Ta Pedro, ndaa xíká xíká tákaa ra kua'an ra. Dá ni saa ra ni ku'u ra noo kúu yé'é ve'e ta duti kúu noo ñoo. Dá ni sa koo ra ió ra noo ndéi taa ndaa yé'é ñoo, chi ndéi ra nádaa rá noo kéj ñó'o.

55 Ta ra duti sakuá'a ñoo xí'ín ndidaá ka ta né'e choon ndéi ra ndúkú rá taa ka'an kuachi sa'a Jesús, dá kuu nak'io ñaa rá noo ndá'a ta romano, dá ka'áni ñaa rá. Tído ko ní ní'j ta'on ra ndí kían kakuu kuachi na. 56 Chi kuá'a nda'o taa ni kava'a ña to'on ni ka'an ra sa'a Jesús. Tído ko ní náki'in tá'an ta'on to'on, ña ni ka'an ra sa'a ná.

57 Dá ni ndakuei dao ka taa ndúkú rá kuachi ka'an ra sa'a Jesús, ta kaá ra:

58 —Ndu'u kúu ra ni seídó'o ña ni kaa taa xaan di'a: “Ko'in nakani ndi'ii ve'e ño'o ká'ano yó, ña ni kava'a ndá'a taa. Ta kúu tixi onj kuu, ta kúu kava'i iin ka ve'e ño'o saá, tído o duú ña kava'a ndá'a taa kakian” —kaá ra.

59 Tído ko ní náki'in tá'an ta'on ña ni ka'an ra sa'a ná.

60 Dá ni ndaku'ín ndichi mií ta kúu duti kúu noo me'í noo ndéi ra ñoo. Dá ni ndato'on rá Jesús:

—¿Ndiva'a ko ká'on chindeéon miíon? ¿Á ña ndaa kían ká'an kuachi taa kaa sa'on o koó?

61 Tído tádj óon va íin Jesús, ni iin to'on ko ní ka'an na.

Dá ni nandió koo tuku mií ta duti kúu noo ñoo ni ndato'on ñaa rá:

—¿Á yo'ó kúu Cristo, na dáka'ni ñaa? ¿Á de'e Ndios, na ij, kúu yo'ó?

62 Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ja'an, ñaa kúu yu'u, ta koni ndo na ni nduu taa ñayuu yó'o nakoo na xoo kuá'a Ndios noo ió na dándáki na. Ta koni ta'ani ndó na kii na tein viko tánee induú —kaá na.

63 Dá ni ndata ta duti kúu noo ñoo dá'on ndíxi ra sa'a ña ni xido ini ra. Dá ni kaa ra:

—¿Nda choon kuu ka yo cháá ka taa ka'an kuachi sa'a rá? 64 Chi sa ni seídó'o vá míí ndó ña ni ka'an ndava'a ra sa'a Ndios. ¿Ndí kían náta'an ini ndo keeá xí'ín rá viti? —kaá ra.

Dá ni kandoo ndidaá taa ndéi ñoo ña kánian kuu Jesús sa'a ña ni ka'an na dión. 65 Dá ni kasá'a túu

ndaa díj ñaa dao ra. Ta ni dadá'i ra noo ná xí'ín iin dá'on, dá ni kani ñaa rá, ta kaá ra xí'ín ná:

—Nakoni ini ndi ndá yoo ni kani ñaa —kaá ra.

Ta nda ra ndíta ndaa yé'é ñoo ni kani da'anda noo ná.

Di'a ni kuu tá ni ndata Pedro sa'a Jesús onj ta'ándá

66 Ta yé'é ve'e ninó ñoo ió jí vá Pedro. Dá ni kasáa iin ñá'a kéchóon noo mií ta duti kúu noo ñoo. 67

Dá tá ni xinián ió Pedro nádaa rá noo kéj ñó'o ñoo, kúu ni sa nde'é va'a ñaaán, dá ni kaaan xí'ín rá:

—Xionoo ta'ani yo'ó xí'ín Jesús, ta ñoo Nazaret, ¿daa koó?

68 Tído ni ndata vá rá, ta kaá ra:

—Ko ná'a ta'on yu'u taa ñoo, ta ni ko kánda'ni ta'on ini ndá sa'a ká'on xí'ín.

Dá ni kee ra kua'an ra chí noo kúu yé'é di'a. Tá ni saq ra ñoo, ta kúu ni kana va chéli. 69 Ta kúu ni xini

tuku va ñá'a ñoo noo iin Pedro. Dá ni kasá'a ká'an xí'ín dao ka ñayuu ndíta ñoo:

—Taa yó'o kúu kuendá Jesús.

70 Ta kúu tuku va ni ndata rá.

Ta lú'u ka too, kúu ni ka'an dao ka ñayuu ndíta ñoo xí'ín rá:

—Míían ndaa kuiti kuendá Jesús kúu yo'ó, chi ta kuendá Galilea ta'ani kúúon. Dá chi táto'on ká'an roón, dión ká'on.

71 Dá ni kasá'a ká'an ndava'a Pedro, ta kaá ra:

—Ná'á Ndios ña kọ ná'á ta'on yu'ụ taa ká'an ndọ sa'a ñoó —kaá ra.

72 Ta kúú nị kana va chéli ta'ándá kúú uu. Dá ví nị ndisáa ini ra tọ'on nị ka'an Jesús xí'ín rá, chị dí'a nị kaa na: “Tá kọ ñá'a kana chéli ta'ándá kúú uu, ta kúú sa ndata yọ'ó sa'a yu'ụ onị ta'ándá”, kaá na. Tá nị ndisáa ini ra tọ'on yó'o, kúú nda'í nda'o nị saki ra.

15

Di'a nị kuu tá nị sa iin Jesús noó taa naní Pilato

1 Dá tá nị tūu noo, sa nị kandoo va tẹ duti saku'a, xí'ín tẹ sá'ano ñoo, xí'ín tẹ dána'a ley Moisés xí'ín ndidaa ká ní tẹ né'e choon ndi kị'o kee ra xí'ín Jesús. Dá nị kató ñaa rá ndáka ra nị saq ra nị nakị'o ra noó tẹ né'e choon romano naní Pilato. 2 Dá nị ndatọ'ón Pilato Jesús:

—Á yó'ó kúú rey noó na Israel?

Dá nị kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá dión kaá mií ní —kaá na.

3 Ta ndéi tẹ duti saku'a dátaj kuachi ñaa rá sa'a kua'a nda'o ña'a. 4 Dá nị ndatọ'ón tuku ñaa Pilato ñoó, ta kaá ra:

—Á ni iin ña'a o ká'an yọ'ó chindeéon miíon? Ta dión ví kua'a ña'a dátaj kuachi ñaa taa kaa.

5 Ta va'ará dión nị kaa ra, tído ni iin tọ'on kọ ní ka'an Jesús. Sa'a noó nị naá vá iní ra.

Di'a nị kuu, dá nị sa'anda Pilato choon ña ná karkaa Jesús ndjika cruz

6 Tein iin iin víko pascua dáyaá Pilato iin taa nákaa ve'e kaa, tá'an ra kandoo na ñoo Israel sa'a. 7 Daá ñoó nákaa iin taa naní Barrabás ve'e kaa, ta ño'o ta'ani dao ká taa kí'ín tá'an xí'ín rá sa'ání rá ndii. Roón kúú taa nị ndakuei nị naá xí'ín tẹ né'e choon romano. 8 Dá nị kasáa ku'a nda'o ñayuu noo Pilato. Dá nị kasá'a xíká na noo rá ña ná dáyaá ra iin taa nákaa ve'e kaa, tátọ'on kị'o kée ra tein iin rá iin víko pascua. 9 Dá nị kaa ra xí'ín ñayuu ñoó:

—Á kónj ndo ña dáyaá na kúú rey noó na Israel yó'o?

10 Dión nị kaa ra chị nị kandaá va ini ra ña sa'a ña u'ụ ini vá tẹ duti saku'a ñoó, sa'a noó nị nakị'o ñaa rá noo ndá'a rá. 11 Tído nị daká'an kue'é tẹ duti saku'a ñoó ñayuu ku'a ñoó, dá nị xiká na ña va'a cháá ká Barrabás ná dáyaá ra. 12 Dá nị ndatọ'ón ñaa Pilato, ta kaá ra:

—Ndí kján kónj ndo kee yu'ụ xí'ín taa chinaní ndó kúú rey noó na Israel yó'o, tá dáá?

13 Dá nị kayu'ú ñayuu ku'a ñoó:

—iChirkaa ní ra ndjika cruz!

14 Dá nị kaa Pilato:

—Ndí kján kini nị ya'a taa yó'o nị kee ra?

Tído kúú nị'í cháá ká ví nị kasá'a káyu'ú ñayuu ku'a ñoó:

—iChirkaa ní ra ndjika cruz!

15 Ta sa'a ña kónj Pilato kandoo va'a ra noo ñayuu ku'a ñoó, sa'a noó nị dayáa ra Barrabás. Dá tá nị ndi'i nị kani soldado Jesús xí'ín chirrión, dá nị nakị'o ñaa Pilato noo ndá'a rá, dá ná ko'on ra chirkaa ñaa rá ndjika cruz.

16 Dá nị nakị'in ñaa soldado ndáka ra kua'an ra nda maá ini ve'e choon tẹ romano. Dá nị ndataká ra ndidaa ká soldado kúú kuendá ra. 17 Dá nị dakuí'ino ñaa rá iin dá'on kua'a toón, ta nị chinóo ra iin corona nị kava'a xí'ín fon diní ná. 18 Dá nị kasá'a rá kée ra ña kéká'ano ñaa rá:

—Na ká'ano kúú mií ní, na kúú rey noó na Israel —kaá ra.

19 Ta nị kani ra iin tañjí diní ná, ta nị tūu ndaa díj ñaa rá. Ta nị sa kujita xítí rá noo ná kée ra ña kéká'ano ñaa rá. 20 Tá nị ndi'i nị kedjiki ndaa ñaa rá, dá nị dí'tá rá dá'on kua'a toón ndíxi na ñoó. Dá nị ndakuí'ino ñaa rá dá'on míí ná. Dá ví nị taó ñaa rá ndáka ra kua'an ra chirkaa ra ndjika cruz.

Di'a ni kuu tá ni chirkaa ra Jesús ndjika cruz

21 Ta noo ndáka ñaá rá kua'an ra, ñoó ni ñakí'in tá'an ra xí'in iin taa naní Simón, ta kuendá Cirene. Ta de'e ra naní Alejandro xí'in Rufo. Ta yó'o kúu ra kondii ni sa'an yúku. Kúu ni kendúsa soldado xí'in rá ña ná kadokó ra cruz Jesús ko'on ra. 22 Ta ndáka ñaá rá ni saq ra iin xían noo naní Gólgota. To'on yó'o kóni kaa yikí lásá dinj ndji.

23 Ñoó, dá ni xí'o ra vino ni dataká tá'an xí'in ndutá ova ko'o Jesús, tído ko ní xíin ta'on na ko'o na ra.

24 Dá tá ni ndi'i ni chirkaa ñaá rá ndjika cruz, dá ni sa ndei ra ni sadikí ra suerte xí'in dá'on ná, dá ná kande'á ndi ndáa dá'on kánian ni'i iin rá iin ra.

25 Táto'on ka iin dataan ni chirkaa ra Jesús ndjika cruz. 26 Ta ndá'a iin tabla dinj cruz ñoó, ta ká'an ndá sa'a kían tákaa na ñoó. Ta di'a kaáan: "Taa yó'o kúu rey noo na Israel." 27 Dá ni chirkuei ta'ani ra uu ta kuí'íná ndjika dao ka cruz. Iin ra tákaa xoo kuá'a na, ta iin ka ra tákaa xoo íti na. 28 Ta xí'in ña yó'o dá ni xinkoo noo ká'an tuti ij Ndios, chi di'a kaáan: "Ni ñadakí'in tá'an dáó ñaá rá xí'in ta kómí kuachi."

29 Ta ñayuu chíka'anda kua'an noo tákaa Jesús ñoó kédiki ñaá ná, ta kaó na dinj ná kénóo na Jesús, ta kaá na:

—iMaákj rj! Kaá yó'o ña nakani ndi'on ve'e ño'o ká'ano Ndios. Ta kúu tixi onj va kuu nduva'on ña, kaáon. 30 Ñoó ndani, dáka miíon viti. Kua'an noo kú ndjika cruz xaan ná kande'á.

31 Ta dión ta'ani kédiki ñaá ta dutj saku'a xí'in taa dána'a ley Moisés, ta ndátó'on rá ndíta rá:

—Dao ka va ñayuu sa kandeé rá sa dakáki ra, tído ko kandeé ta'on ra dakáki ra mií rá viti. 32 iKaá ra ña kúu rá Cristo, na dakáki ñaá! iTa kaá ra ña kúu rá rey noo na ñoo yo! iNá noo kú rá ndjika cruz káa, dá ná nakoni yo rá, dá ná kandísa yó ra! —kaá ra ndíta ra.

Ta káná'a ta'ani nda uu taa tákuei iin iin xoo díjn ná ñoó xí'in ná.

Di'a ni kuu tá ni xi'i Jesús

33 Tá ni kasandaá kaxuu, dá ni ñakuíjn naá iin ní kúu ñayuu nda ka onj sa'ini. 34 Dá tá ni kasandaá ka onj ñoó, kúu ni'i nda'o ni kayu'ú Jesús, ta kaá na:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —To'on yó'o kían kóni kaa: Ndios miíj, Ndios miíj, ¿ndiva'a ni dayaa ndá'a ní yu'u?

35 Tá ni seido'o dao ka taa ndíta ñoó ña ni ka'an na dión, dá ni kaa ra:

—Kueídó'o ndó, chi kána ra profeta Elías.

36 Kúu ni kankono iin taa ni sa'an ra ni dandáxi ra iin tá'í dá'on xí'in vino ía. Dá ni so'oni raan dinj iin tãñíj. Dá ni chirnee raan yú'u Jesús, dá ná ko'o na ra. Dá ni kaa ra:

—Ná dá'a ni kee ndo dión. Ná kandati yó, dá ná kande'á á kasa Elías dánóo ñaá ná —kaá ra.

37 Ta kúu ni'i nda'o ni kayu'ú Jesús, dá ni xi'i na. 38 Ta kúu mií dáá vá ni ndata dao dá'on tákaa ndadí ini ve'e ño'o ká'ano. Ni keean nda yú'an nino, ta kúu nda yú'an nino ni xino noo ni ndata ñá.

39 Ta mií taa dándáki soldado iin noo tákaa Jesús ñoó. Kúu ni xini ra táto'on ni kayu'ú ná tá ni xi'i na, dá ni kaa ra:

—iMiían ndaa ndisa de'e Ndios ni sa kuu taa yó'o!

40 Ta xíká vá ndíta dao na ñá'a ndé'é ná ña ni ndo'o Jesús. Ta tein noón nákaa María Magdalena, xí'in María naná José xí'in Jacobo, ta ló'o cháá ka. Nákaa ta'ani iin ka ñá'a naní Salomé. 41 Ta na ñá'a yó'o kúu na ni sa xionoo xí'in Jesús, ta sa chindeé ñaá ná tá ni sa io na chí kuendá Galilea. Ta ndéi kua'a ta'ani dao ka na ñá'a tákuei Jesús ni saq na ñoo Jerusalén.

Di'a ni kuu, dá ni nduxi Jesús

42 Sa ni ini va kuu dáá, ña kían mií kuu kénduu na Israel ña'a keí ná taan, chi sa kua'an kasandaá va kuu nání'j ndée ná. 43 Ió iin taa naní José, ta kúu rá ta ñoo Arimatea. Ta kúu rá iin taa ndáya'i tein ta né'e choon noo na Israel. Ta ndáti ta'ani ra ña kasa Ndios dándáki na ñayuu yó'o. Roón kúu ra ni xi'o

ndeé iní nì kù'u ra noo nákaa Pilato. Dá nì xiká rā noo Pilato ñā ná nakì'o ra yikí koño Jesús noo rá. 44 Kúú nì naá vá iní Pilato tá nì kandaá ini rā ñā sà nì xí'í va Jesús. Dá nì kana ra tã dándáki soldado ñoó. Dá nì ndatò'ón ñāá rá, á ndaa ñā sà nì xí'í va na. 45 Dá nì kaa tã dándáki soldado ñoó ñā sà nì xí'í va na. Dá nì sa'anda Pilato choon ñā ná nakì'o ra yikí koño Jesús noo José. 46 Dá nì sa'an José ñoó nì xiin na iin sávana saá. Dá nì danóo ra yikí koño Jesús ndíka cruz. Dá nì nàchituú ñāá rá xí'ín sávana ñoó. Dá nì sa'an rā nì chikáá ñāá rá ini iin yáí ká'ano nì kava'a ndíka iin káo. Dá nì ñakujó tuú rā iin yuu chiká'ano nì sadi rā yé'an. 47 Ta nì xini va María Magdalena xí'ín María naná José noo nì chikáá ñāá rá.

16

Di'a nì kuu tá nì natakí Jesús

1 Tá nì ya'a kuu náni'í ndée nā Israel, dá nì sa'an María Magdalena, xí'ín Salomé, xí'ín María naná Jacobo nì xiin na ndutá támi sá'an kane'e na ko'on nā chí'í na yikí koño Jesús, ká'an ná. 2 Ta na'a va'a kuu mií noo kásá'á sa'a semana, dá nì kee na kua'an nā yáí noo nákaa yikí koño Jesús. Ta kúú duú nì xinkoo va ndindii. 3 Ta kúú ndátó'ón ná kua'an nā íchí ñoó, ta kaá nā:

—¿Ndá yoo ví ni'í yò ñitá yuu ndadí yú'u yáí ñoó?

4 Tído tá nì saá yati na, kúú nì xini va na ñā sà nì kuxoo va yuu ká'ano nì sà ndadi yú'u yáí ñoó. 5 Dá tá nì kù'u na inian, kúú nì xini nā ió iin tayíí chí xoo kuá'a dí'a. Ta ndíxi xi iin dá'on kuxí chikáni. Ta kúú nì yu'ú nda'o nā ñá'a ñoó. 6 Dá nì kaa xí xí'ín ná:

—Ná dá'a ni yu'ú ndo, chí sà ná'á váí ñā nándukú ndó Jesús, nā ñoo Nazaret, nā nì sarkaa ndíka cruz. Tído nì natakí va na. Kande'é ndó noo nì chínóo ñāá rá. Koó ká nā nákaa yó'o. 7 Kua'an kí ndo kastò'on ndó xí'ín Pedro, xí'ín dao ká taa xionoo xí'ín ná ñā kuió noo Jesús ko'on nā noo rá chí Galilea dí'a. Ta nda ñoó ví, dá koni ñāá rá tátò'on kì'o nì sà ka'an nā xí'ín rá —kaá ángel ñoó.

8 Dá nì kankuei na yáí ñoó taxí tá'an na kua'an nā. Kúú ndaa ndéi ñino oon na kua'an nā, chí nì yu'ú nda'o na. Noo ndani ko ní nákaní na xí'ín ni iin tó'ón ñayuu íchí noo kua'an nā ñoó.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo María Magdalena

9 Tá nì natakí Jesús na'a kuu dáá ñoó, ñā kúú kuu mií noo kásá'á sa'a semana, dá nì na'a noo ná dinñó'ó noo María Magdalena, tá'an ñā nì sà ño'o usá espíritu kini nì taó ná ñoó. 10 Dá nì keeán kua'an noo ndéi taa xionoo xí'ín ná. Tá nì saaan noo ndéi ra, nda'í ndé'í rá ndéi ra. Dá nì kastò'an xí'ín rá ñā nì xinián Jesús. 11 Tá nì seido'o ra ñā nì natakí Jesús, chí sà nì xini va ñāá ñá'a ñoó, kúú ko ní kándísa ta'on ñāá rá.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo uú taa xionoo xí'ín ná

12 Tá nì ndi'í ñoó, dá nì na'a noo Jesús noo uú taa xionoo xí'ín ná noo xíka ra kua'an rā íchí kua'an chí yúku. Tído sà nì naaon va na to'on sà kaa na. 13 Tído tá nì ñakoni ñāá rá, dá nì sa'an rā nì kastò'on ra xí'ín dao ká taa xionoo xí'ín ná ñoó. Tído kúú tuku va ko ní xíin roón kándísa ra.

Di'a nì kuu tá nì xí'o Jesús choon noo tã xionoo xí'ín ná

14 Tá nì ndi'í ñoó, dá ví nì na'a noo Jesús noo ndin uxí iin tã xionoo xí'ín ná noo ndéi ra sásá'an ra. Dá nì danáni ñāá ná sa'a ñā ko ní kándísa ra xí'ín sa'a ñā káxí níó rá, chí ko ní xíin ra kándísa ra ñā nì xini dao ká ñayuu ñoó ñā nì natakí nā. 15 Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—Kua'an ndo kanoo ndó iin ní kúú ñayuu dána'a ndo sa'a to'on va'a ñā ká'an sa'í noo ndidaá kúú ñayuu. 16 Ta ndi ndaa nā nì kándísa ñāá, ta nì sodo ndutá ná, noón kúú nā dákaí Ndios. Tído nā ko ní xíin kándísa to'on va'a yó'o, noón kúú nā kandoo kakomí kuachi noo Ndios. 17 Ta ñayuu nì kándísa to'on va'a yó'o, noón kúú nā ní'í ñā kandeé ná kee na ñā ná'ano. Chí xí'ín kuu yu'ú kandeé ná taó ná

espíritu kini ñó'o ini ñayuu. Ta katí'a na ka'an na dao ka yú'u, ña ko ní dákuá'a na. 18 Ta va'ará ni tiin ndakána na iin koq, ta kúu ko tã'ón ña'a ndo'o na kee rí. Ta va'ará ni xi'i ndakána na iin ña'a deen, ta kúu ko tã'ón ña'a ndo'o na keean. Tá ná chinóo na ndá'a ná satá na kú'u, ta kúu nduva'a va na —kaá Jesús.

Di'a ni kuu tá ni nana Jesús kua'an nó'o ná induú

19 Tá ni ndi'i ni ka'an sato'o yo Jesús to'on yó'o, dá ni kee na konana na kua'an nó'o ná induú. Kúu ni nakoo na xoo kuá'a Ndios.

20 Dá ni kee tãa xionoo xí'ín ná ñóo kua'an ra dána'a ra to'on va'a sa'a Jesús ndidaá kúu ñoo. Ta kúu sa chindeé vá ñaá míi sato'o yo Jesús, ta ni na'a na ña ndaa kían ni ka'an ra, chi ni xj'o na ña kandeé rá kee ra ña'a ndato. Díón ná koo.